

PREDLOG ZAKONA O OSEBNI ASISTENCI

I. UVOD

»Definicija in praksa izvajanja osebne asistencije izhaja iz gibanja za neodvisno življenje. Neodvisno življenje ne pomeni, da hočemo narediti vse sami in da nikogar ne potrebujemo ali da želimo živeti v izolaciji. Neodvisno življenje pomeni zahtevo, da pridobimo v vsakdanjem življenju možnost izbire in nadzor nad svojimi življenji, pravice, ki jih imajo naši bratje in sestre, sosledje in prijatelji za samoumevne. Hočemo odraščati v svojih družinah, hoditi v lokalne šole, uporabljati iste avtobuse kot naši sosledje, delati na delovnih mestih, ki ustrezajo naši izobrazbi in sposobnostim in ustvarjati lastne družine« (A. Ratzka).

Osebna asistenca je pomoč uporabniku pri vseh tistih opravilih in dejavnostih, ki jih uporabnik ne more izvajati sam zaradi vrste in stopnje invalidnosti, a jih vsakodnevno potrebuje doma in izven doma, da lahko živi neodvisno in enakopravno življenje v družbi. Obsega pomoč pri osebni negi in drugo osebno pomoč, pomoč v gospodinjstvu, pomoč pri komunikaciji, spremstvo, pomoč na delovnem mestu in izobraževalnem procesu in obvezno prisotnost v primeru najtežjih oviranosti. Pri izvajanju osebne asistencije mora imeti uporabnik nadzor nad organizacijo in oblikovanjem storitev osebne asistencije glede na lastne individualne potrebe, zmožnosti, življenjske okoliščine, pogoje ter želje.

V Sloveniji so pravice invalidov (tako kot za vse ostale državljane) zagotovljene s 14. členom Ustave RS, po katerem so v Sloveniji »vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katero koli drugo osebno okoliščino, vsi pa so enaki tudi pred zakonom«.

Vlada RS je leta 2006 sprejela Akcijski program za invalide 2007-2013, ter nato leta 2014 tudi Akcijski program za invalide 2014-2020, katerega namen je spodbujati, varovati in zagotavljati polnopravno in enakovredno uživanje človekovih pravic tudi za invalide in spodbujati spoštovanje njihovega dostojanstva. Med zastavljenimi cilji obeh programov je tudi določilo, ki pravi, da imajo vsi invalidi pravico, da enakovredno in brez diskriminacije izbirajo, kje in kako bodo živeli, ter so polno vključeni v življenje skupnosti in sodelujejo v njem. Novejši program v drugem cilju izrecno navaja, da je za samostojno življenje nujno zagotoviti tudi storitve osebne pomoči in osebne asistencije ter med ukrepe uvršča tudi sistemsko oziroma zakonsko ureditev tega področja.

Najpomembnejši in zavezujoči dokument pa je ZN Konvencija o pravicah invalidov in Opcijski protokol k mednarodni konvenciji o pravicah invalidov, ki sta bila sprejeta na 61. plenarni seji Generalne skupščine Združenih narodov 13. decembra 2006. Leta 2008 ju je podpisala tudi Slovenija, s strani EU pa je bila Konvencija podpisana leta 2010.

1. Ocena stanja in razlogi za sprejem zakona

Pravna ureditev osebne asistencije je ena od ključnih točk za učinkovito spoštovanje, zaščito in polno uresničevanje vseh človekovih pravic invalidov.

Junija 2012 je bil v zakonodajni postopek preko instituta ljudske iniciative vložen Predlog zakona o osebni asistenci, ki ga je predlagalo več kot 7.000 volivcev. Žal predlog zakona na seji matičnega delovnega telesa v drugi obravnavi ni dobil zadostne podpore, kar je pomenilo konec zakonodajnega postopka.

Na MDDSZ v zadnjih letih potekajo priprave Zakona o dolgotrajni oskrbi in zavarovanju za dolgotrajno oskrbo, v okviru katerega je bil namen uzakoniti tudi osebno asistenco. Vendar pa je postalo jasno, da gre za dva različna koncepta oz. pristopa k obravnavi posameznika. Dolgotrajna oskrba temelji na prevladujočem medicinskem modelu obravnave, utemeljenem na principu razvrščanja po diagnozah. V nasprotju s tem, pa osebna asistenca temelji na socialnem modelu in na enakopravnem uveljavljanju človekovih in državljskih pravic. Tako odpira povsem novo dimenzijo videnja, razumevanja, dojemanja in odnosa do koncepta **hendikepa**¹.

Predlagatelji Zakona o osebni asistenci menimo, da je po vseh letih prizadevanja za njegov sprejem prišel čas, da Predlog zakona o osebni asistenci končno zaživi, zato ponovno vlagamo nekoliko dopolnjen predlog zakona glede na predlog iz leta 2012. Predlagan zakon je oblikovan tako, da se bo v prihodnosti, ko bo sprejet Zakon o dolgotrajni oskrbi, pripojil na sistem financiranja le-tega, vsebinsko pa bo ostal neodvisen.

Pri zagotavljanju osebne asistencije gre za **sistemski podporni ukrep, ki je nujno potreben zaradi preprečevanja in odpravljanja diskriminacije zaradi invalidnosti**, hkrati pa je nepogrešljiv **vzvod za pravico do samouresničevanja**. Pri osebni asistenci ne gre le za storitev ali za dostopnost storitve, ampak za **pravico do storitve**.

Pravica do osebne asistencije sicer nedvomno že obstaja in je priznana z 19. členom (tč.b) Zakona o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov in Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov (Uradni list RS MP, št. 10/2008, v nadaljevanju: MKPI), **kot eden od bistvenih elementov pravice do neodvisnega življenja**. Razviti (priznati) jo je mogoče tudi na podlagi ustavi prijazne razlage prepovedi diskriminacije (14. člen Ustave, 12. Protokol k Evropski konvenciji o človekovih pravicah, 5. oddelek Evropske socialne listine, 2. in 26. člen MPPDP, 2. in 3. člen MPESKP, primarno in sekundarno pravo EU....), v povezavi z različnimi pravicami, zlasti splošno svobodo ravnanja ter varstvom osebnostnih pravic in osebnega dostojanstva (34. in 35. člen Ustave). Prizadevanja za zakonodajno ureditev pravice do osebne asistencije so torej v samem bistvu prizadevanja za uveljavljanje varstva pred diskriminacijo, pa tudi za zagotavljanje enakih možnosti. Usmerjenost v enakost rezultatov, t.j. tudi v dejansko enakost pri uživanju pravic, je ena od najpomembnejših značilnosti obveznosti po MKPI. MKPI v 19. členu določa, da država pogodbenica invalidom priznava polno uživanje **pravice do neodvisnega življenja in do socialne vključenosti ter participacije**. Določa, da pogodbenice priznajo posameznikom enako pravico do življenja v skupnosti, z možnostmi izbire, kot jih imajo drugi ljudje. Da se zagotovi polno in učinkovito uživanje te pravice, so pogodbenice v ta namen dolžne sprejeti učinkovite in potrebne ukrepe, ki so posameznikom potrebni za življenje in vključevanje v skupnosti ter participacijo (sodelovanje, soodločanje). V ta namen morajo imeti te osebe možnost izbire nastanitve (in sostanovalcev), tako da niso prisiljene živeti v posebnem (npr. institucionalnem) okolju.

¹ Hendikep dojemamo kot socialni status, ne kot telesno ali duševno značilnost, okvaro, motnjo, posebno potrebo... Potreba po spremembi lastnega položaja izhaja iz lastnega položaja in nezadovoljstva nad obstoječim dojetjem naše vloge v družbi.

Brez teh podpornih ukrepov sta pravica do neodvisnega življenja in do socialne vključenosti za nekatere posameznike dejansko nedostopni oz. neuresničljivi. Enako velja še za celo vrsto drugih pravic, ki so s to pravico neločljivo povezane. Pravica do neodvisnega življenja je več kot le zbir vseh pravic in je več kot le vprašanje dostopnosti. Omogoča, da osebe ne živijo le ob nas (in mimo nas), ampak, da zares živijo z nami, kot ljudje s polno avtonomijo, ki se samouresničujejo in imajo pravico do iskanja lastne sreče. Daje jim možnost, da z individualizirano podporo živijo polno življenje z enakimi možnostmi v družbi ter jim omogoča dostop do javne sfere. Torej varuje človekove pravice v tistih »majhnih krajih, blizu domu«. Če človekove pravice nimajo pomena tam, potem imajo težko kakršenkoli pomen kjerkoli drugje.² **Osebna asistenca torej nikakor ni namenjena le vsakdanjemu zasebnemu življenju na domu (oskrba, nega, gospodinjstvo...), ampak predvsem tudi aktivnemu vključevanju v skupnost in sodelovanju v njej, zlasti tudi pri zaposlovanju, delu, pri izobraževanju, v političnem udejstvovanju, ipd.³**

Osebna asistenca je za nekatere skupine (najtežjih oblik) invalidov nujni (pred)pogoj za učinkovito uživanje cele vrste pravic, zato je tudi sama varovana kot pravica. Brez zagotavljanja osebne asistencе so nekatere osebe izpostavljene diskriminaciji, celo njenim najhujšim oblikam. Kršitev prepovedi diskriminacije je vselej globoko nepravilno dejanje, ki hkrati pomeni kršitev **pravice do spoštovanja človekovega osebnega dostojanstva** (34. člen ustave) ter zanikanje njegove enake vrednosti (tako tudi preambula k MKPI, točka h). Osebna asistenca je namenjena zlasti odpravi in preprečevanju socialnih ovir, tj. sistemske in strukturne diskriminacije, izključenosti in segregacije. Osebna asistenca je izraz spoznanja, da so nekateri posamezniki v tako posebnem položaju, da to terja drugačno, ustrezno prilagojeno obravnavo v družbi. Prilagojena obravnava ima obliko **individualizirane podpore**, ki je potrebna, da ne prihaja do posredne diskriminacije zaradi invalidnosti, ki jo povzroča množica strukturnih ovir in preprek (zlasti socialnih!) v vsakdanjem življenju oz. zato da se njihovi učinki vsaj deloma nevtralizirajo. Brez osebne asistencе pri nekaterih skupinah invalidov teh preprek enostavno ni mogoče odpraviti in hkrati ohraniti posameznikovo avtonomijo oz. svobodo pri odločanju. Nikakor ne gre le za vprašanje gole izbire namestitve (institucionalna/bivalne skupine/individualna/družinsko okolje) ter nudenja oskrbe oz. podpore pri temeljnih življenjskih opravilih, ampak gre za vprašanje odločanja o pogojih lastnega življenja v najširšem smislu (pravica do lastne samouresničitve, do zasebnosti...), in dostopa do najrazličnejših drugih pravic in obveznosti ter življenjskih priložnosti ter njihovega dejanskega uživanja. Gre za trajno vzdrževanje posameznikove neodvisnosti in za zagotavljanje vključenosti, zato se ta pravica ne izčrpa s posameznimi storitvami, ampak mora biti trajno zagotovljena. Ima izrazito dinamično vsebino, ki se napolnjuje v odvisnosti želja in potreb posameznika in življenjskih okoliščin. Pravica do neodvisnega življenja predpostavlja, da ima vsak posameznik v svojem življenju **pravico izbire ter nadzora** oz. odločanja nad tem, kako bo živel.

S predlogom zakona ne bomo ustvarili nove pravice, ampak jo bomo le podrobneje razčlenili ter določili način njenega izvrševanja ter jo s tem učinkovito zavarovali.

² Tako je besede Eleanore Roosevelt ob odprtju podpisovanja MKPI parafrazirala tudi Louise Arbour, tedanja Visoka komisarka OZN za človekove pravice. Povzeto po Council of Europe, Commissioner for Human Rights (2012) The right of people with disabilities to live independently and be included in the community, CommDH/ IssuePaper (2012), dostopno na: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1917847>.

³ Več o tem glej v Choice and control: the right to independent living, FRA – Evropska agencija za temeljne pravice, (2012), str. 32, dostopno na https://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2012/pub_choice-and-control_en.htm

Trenutna zakonodajna pomanjkljivost je v tem, da niso podrobneje določeni pogoji, niti način izvrševanja pravice do osebne asistencije, manjka pa tudi postopek uveljavljanja te pravice. Uresničevanje pravice do neodvisnega življenja in do osebne asistencije je zato dejansko zelo ovirano, deloma tudi onemogočeno, predvsem pa ostaja pravno nezavarovano. Storitve osebne asistencije se tako trenutno financirajo in zagotavljajo le v omejenem obsegu (le omejenemu številu oseb, le na nekaterih območjih) in potekajo kot projektna dejavnost posameznih invalidskih organizacij (socialno varstvene storitve, ki dopolnjujejo javno službo) ali kot oblika politike aktivnega zaposlovanja. Pravici do neodvisnega življenja in do osebne asistencije sta bistvenega pomena za preprečevanje diskriminacije zaradi invalidnosti ter za odpravljanje njenih vzrokov ter posledic. Ne gre za nadstandard ali posebno ugodnost, ki bi bila lahko v svojem bistvu odvisna od politike države ali njene gospodarske uspešnosti. **Predlog zakona tako odpravlja to pomanjkljivost v zakonodaji, hkrati pa daje podlago za učinkovito uživanje pravice do osebne asistencije in s tem vrste drugih pravic.**

ODPRTA VPRAŠANJA

Najnujnejši predmet urejanja

Predlog zakona skuša zavarovati le **najožje jedro te pravice** za tiste, ki jo zares najbolj nujno in očitno potrebujejo. To je treba storiti takoj. Pri tem predlagatelji ne nasprotujejo morebitni širitvi obsega in dosega te pravice, sploh v časovni perspektivi. Vztraja pa se, da z argumentom o potrebni »radodarnosti« oz. upoštevanju vseh želja in katerihkoli potreb (tudi za tiste, ki objektivno do teh storitev niso najbolj nujno upravičeni) ni mogoče vztrajati na statusu quo in nezavarovanju vsaj najožjega jedra pravice tistim, ki jim ta nedvoumno gre oz. pripada. Prav tako z urejanjem te pravice ni mogoče še naprej odlašati zaradi javnofinančnih razlogov. Uradni osnutki zakonodaje o osebni asistenci namreč uveljavljenje oz. učinkovito uživanje te pravice odmikajo v nesprejemljivo odmaknjeno prihodnost. Potrebno je še dodati, da je narava te pravice drugačna od pravice do dolgotrajne oskrbe, zato njuno morebitno povezovanje (ali celo vezava ureditve ene na drugo) ne sme biti razlog za odlašanje z urejanjem osebne asistencije (urejanje dolgotrajne oskrbe je pogojeno z uvedbo sistema zavarovanja, morebitne dileme o financiranju le-te pa ne smejo krojiti usode urejanja osebne asistencije).

Odprt krog storitev

Če je osebna asistenca tako tesno povezana s pravico do enakega obravnavanja (prepoved diskriminacije) in s tem pravico zahtevati razumne prilagoditve, je jasno, da jo je treba po eni strani načrtovati, po drugi strani pa se osebna asistenca ne sme izčrpati s posameznimi, vnaprej vselej natančno definiranimi storitvami. Ta pravica mora biti trajno zagotovljena in ima izrazito dinamično vsebino, ki se napolnjuje v odvisnosti želja in potreb posameznika in vseh življenjskih okoliščin, zlasti pa tudi stopnje izključenosti. Po ustaljeni razlagi slovenskega pravnega reda zahteva po razumnih prilagoditvah učinkuje tudi na sistemski ravni: nezagotovitev prilagojene obravnave celotne skupine (ko ni individualne dileme, kaj naj bi ta prilagoditev obsegala) predstavlja *drugo plat (posredne) diskriminacije*. Za zahtevo po odpravi

diskriminatornih prepek zato ni treba čakati na posameznika, da res terja individualno obravnavo⁴. To potrjuje tudi tretji odstavek 3. člena Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list št. 94/2010, v nadaljevanju ZIMI), ki navaja, da razumne prilagoditve predstavljajo »zakonodajne, upravne in druge ukrepe«, torej ne le posamične rešitve. V tem smislu je del storitev osebne asistencije lahko predvidljiv in standardiziran, del pa mora biti v domeni svobodne volje upravičenca do osebne asistencije, zato **zakon le primeroma našteva nekatere posamične vrste storitev** oziroma se uporablja generalna klavzula.

Vprašanje ocenjevanja potrebe in obsega pravice

Osebna asistencija ni edini podporni ukrep za zagotavljanje neodvisnega življenja. Pri oceni, kako potrebna je, komu in v kakšni meri, je ključen **medsebojen vpliv različnih faktorjev in to gledano v celoti, po drugi strani pa v časovni perspektivi**. Po eni strani na to vpliva vprašanje oviranosti zaradi invalidnosti, vendar pri tem ni mogoče spregledati tistih ovir, ki so socialnega izvora (t.i. socialni vidik invalidnosti). Po drugi strani pa je potreba po osebni asistenci odvisna tudi od stopnje (ne)učinkovitosti vseh drugih podpornih ukrepov. Skrajno pomembni so zato lahko faktorji, kot na primer:

- *(ne)dostopnost stanovanj in oskrbe z njimi* (npr. vprašanje segregacije oseb zaradi nedostopnosti pretežnega dela fonda stanovanj ter favoriziranja sistema namestitve v različne institucionalne oblike namestitve);
- *(ne)dostopnost rednega šolskega sistema in izobraževanja;*
- *(ne)dostopnost zaposlovanja in dela* in s tem (ne)sposobnost dohodkovne neodvisnosti oz. lastne socialne varnosti (nizka stopnja zaposlenosti, izjemno slabi izgledi za zaposlovanje v običajnih oblikah zaposlitve in to kljub kvotnim sistemom in celo znatnim, a neporabljenim razpoložljivim virom za spodbujanje zaposlovanja); osebna asistencija bi morala biti najbolj prioriteten in poudarjeno zagotovljena vsem, ki jo potrebujejo za vključitev na običajen trg dela;
- *stopnja (ne)zagotavljanja dostopnosti javnih in zasebnih dobrin in storitev*: osebni asistenti so potrebni toliko bolj, kolikor manj je dostopno grajeno okolje (potrebni so za premagovanje pločnikov, odpiranje vrat, pritiskanje gumbov v dvigalih, ki so nameščena previsoko...), javni transport, kolikor več je komunikacijskih ovir, itd;
- *število in obseg (ne)ustreznih sistemskih rešitev*: npr. zagotavljanje razumnih prilagoditev, sprejem minimalnih standardov dostopnosti dobrin in storitev;
- *obseg (manko) drugih podpornih ukrepov;*
- *obseg zakoreninjenih diskriminatornih družbenih vzorcev* (ustaljeno ravnanje ponudnikov dobrin in storitev, predsodki delodajalcev, najemodajalcev...);
- *opustitve organov, ki bi morali varovati pred diskriminacijo* (neučinkovit sistema zaščite pred diskriminacijo...).

Trenutno izhodiščno stanje je tako slabo, da bi morala biti osebna asistencija preprosto absolutna prioriteta, saj lahko le-ta deloma nevtralizira presečni učinek naštetih pomanjkljivosti (ki jih tudi ni mogoče preseči v kratkem času, ampak šele na srednji rok).

⁴ Zagovornik načela enakosti npr. svojem v letnem poročilu za leto 2010, str. 108, opozarja na diskriminatorne učinke nedostopnosti stavbe UEM za gibalno ovirane osebe. Varuh človekovih pravic je to obširno utemeljil v letnem poročilu za leto 2008, zanikanje teže problema pa označil za »grotesken primer sprenevedanja nekega vladnega organa pri odpravljanju ovir za gibalno ovirane« (glej primer št. 13, str. 55 ter 61 in 62).

Osebna asistenca je ena izmed oblik organiziranja storitev v skupnosti v Sloveniji. V tem okviru je pomembno omeniti še druge oblike storitev v skupnosti za invalide v Sloveniji, opredeljene v Zakonu o socialnem varstvu, kot so družinski pomočnik, pomoč družini za dom, pomoč na domu in socialni servis. Tudi uporabniki teh storitev so lahko v prihodnje potencialni uporabniki osebne asistencе, saj so našteje oblike storitev v skupnosti in procesi na tem področju tesno povezani z osebno asistenco. Uporaba oziroma participacija uporabnikov v različnih oblikah storitev v skupnosti ni izključujoča, kar pomeni, da je posamezen uporabnik lahko prejemnik katere izmed storitev ter je obenem vključen v katerega izmed programov.

Med osebno asistenco in drugimi naštetimi programi je pomembna konceptualna razlika, ki se odraža v:

- obsegu storitev osebne asistencе,
- upravičencih do storitev,
- načinu izvajanja in
- izvajalcih storitev.

Profil poklica osebnega asistenta se v temelju razlikuje od profilov poklica družinskega pomočnika, socialne oskrbovalke, negovalcev in podobnih poklicev, saj temelji na kontroli uporabnika nad storitvijo. **Razlike med profilom osebnega asistenta in drugih poklicev na področju socialnega varstva so:**

- uporabnik, na podlagi svojih potreb in želja preko pogovora, izbere sebi primernega osebnega asistenta, kar pomeni, da so zahtevane lastnosti in veščine asistenta odvisne od želja in potreb uporabnika;
- uporabnik sam usposobi asistenta za delo, tako da si osebni asistent pridobi veščine, spretnosti in zahtevana znanja, ki jih uporabnik zahteva in potrebuje. Uporabnik je tisti, ki neposredno uvaja svojega osebnega asistenta in ga izuči načina nudenja pomoči glede na svoje individualne potrebe;
- formalno izobraževanje osebnega asistenta se lahko izvaja s strani potrjenih izvajalcev programa in uporabnikov;
- osebni asistent dela po navodilih uporabnika in ob prisotnosti uporabnika;
- osebnemu asistentu določa vrsto, način in urnik dela sam uporabnik, ki ima nadzor nad to storitvijo. Uporabnik je lahko formalni delodajalec svojih osebnih asistentov, če jih sam zaposluje. Če pa se odloči za uveljavljanje te storitve preko drugih izvajalcev, se mora držati predpisov izvajalca. V vsakem primeru morata uporabnik in izvajalec upoštevati vse predpise in zakone na področju delovne zakonodaje;
- v kolikor ima uporabnik več asistentov, mora primerno uskladiti urnike posameznega osebnega asistenta;
- evidenco prisotnosti na delu in urnik dela posameznega osebnega asistenta je dolžan voditi uporabnik (osebni asistent ga podpisuje) in ga mesečno posreduje izvajalcu programa oziroma določenemu organu. Pri tem se poroča tudi o morebitnih izostankih iz dela (bolniške odsotnosti, redni letni dopust ...).
- vrsta del in nalog, ki jih upravlja osebni asistent, je povsem odvisna od posameznega uporabnika oziroma življenjskega stila uporabnika ter drugih okoliščin;
- osebni asistent nima nobene odgovornosti glede odločitev, ki jih sprejema uporabnik, prav tako nima nobene odgovornosti glede zdravstvenega stanja ali življenjskega sloga uporabnika, saj je osebni asistent dolžan le izvajati navodila, dela in naloge, ki mu jih uporabnik naloži;
- osebni asistenti so dolžni varovati osebne podatke ter spoštovati intimnost ter osebno integriteto posameznika. Enako velja za uporabnika v odnosu do osebnega asistenta;

- osebni asistent je praviloma vezan le na enega uporabnika, izjemoma na dva. Zaradi tega je način dela in tudi sam odnos, ki se vzpostavi med uporabnikom in osebnim asistentom izjemen in ni primerljiv z drugimi že obstoječimi poklici na področju socialnega varstva;
- v kolikor osebni asistent noče izvajati dogovorjenih del in nalog, ki jih uporabnik potrebuje, ima pravico začeti postopek za njegovo zamenjavo;
- moč odločanja o organizaciji dela pri osebni asistenci ni na strani izvajalcev programa ali na osebnih asistentih, ampak na uporabniku.

Osebna asistenca je pomoč uporabniku pri vseh tistih opravilih, ki jih sam ne more opraviti. Zelo pogosto ta pomoč obsega tudi področje t.i. zdravstvene nege, glede na osnovne in temeljne življenjske potrebe uporabnika povezane z njegovo vrsto in stopnjo invalidnosti; npr. kateterizacija, aspiracija, jemanje zdravil, inzulina. Uporabnik je tisti, ki osebnega asistenta priuči in usposobi za opravljanje teh opravil na način kot to želi in potrebuje. Osebni asistent ne prevzema nobenih odgovornosti glede morebitnih zdravstvenih posledic uporabnika. Uporabnik je odgovoren za svoje dejanje in svoje telo in osebni asistent zgolj sledi njegovim navodilom. Izkušnje kažejo, da uporabnik ve, kaj potrebuje in tako je tudi njegov asistent priučen, da ustrezno reagira na njegove potrebe. Zato uporabnik tudi bolj zaupa osebnemu asistentu, da bo v določenem ključnem trenutku pravilno ravnal in ukrepal, kot na primer medicinski kader, ki uporabnikovih »posebnih potreb« ne pozna in jih ni vajen; npr. že samo osnovno premikanje – oblačenje, dvigovanje je lahko problem za nevajenega, posledično tudi za uporabnika, saj se ga lahko poškoduje, medtem ko asistent to naredi rutinsko, iz navade in prakse, veliko hitreje. Mnogokrat se medicinska doktrina močno razlikuje od posameznikovih vsakdanjih praks in potreb glede opravil, ki zadevajo področje t.i. zdravstvene nege. Bolnišnična nega, protokoli in standardi močno odstopajo od vsakdanje domače oskrbe. Zato osebni asistent ne potrebuje posebne izobrazbe za opravljanje teh nalog.

2. Cilji, načela in poglobitve rešitve zakona

2.1 Cilji

Namen Zakona o osebni asistenci (v nadaljnjem besedilu: ZOA) je omogočati osebam, da živijo v skupnosti in enako kot drugi odločajo o svojem življenju. Osebna asistenca po tem zakonu se zagotavlja na domu, na delovnem mestu, pri izobraževanju in pri vključevanju v okolje. Cilj zakona je zagotoviti podporo posameznikom/cam pri izvajanju vseh aktivnosti, ki jih ne more izvajati sam/sama zaradi vrste in stopnje invalidnosti.

Osebna asistenca je namenjena tudi temu, da z njo uporabnik pridobi neodvisnost in samostojnost znotraj družine. Družinski člani so v veliki meri tisti, ki osebi največ pomagajo in od katerih je oseba mnogokrat tudi odvisna, kar pa privede do najrazličnejših problemov v njihovih odnosih, posameznik pa ne more prevzeti enakovredne in pogosto tudi ne enakopravne vloge v družini in pri delu v gospodinjstvu. Osebna asistenca dobesedno daje možnost spreminjanja položaja invalidov v družbi; iz položaja pasivnih sprejemnikov pomoči v aktivne oblikovalce lastnega življenja.

Uporabniku se življenje bistveno spremeni, saj začne sam upravljati s svojim življenjem: odloča o tem, kaj bo počel, kako in kdaj. Postane bolj avtonomen in samozavesten, poveča se mu neodvisnost v odnosu do družinskih članov, počuti se koristnega, saj s svojo aktivnostjo lahko prispeva v skupnosti. Pridobi dostojanstvo, ki je mnogokrat prav zaradi potrebe po veliki pomoči in odvisnosti od bližnjih močno okrnjeno. Osebna asistenca uporabnikom omogoča kar

največjo stopnjo neodvisnosti v odnosu do ožjega in širšega okolja. Osebna asistenca je zastavljena na način, da ima uporabnik kar se da največji vpliv na izvajanje storitve in s tem možnost uresničevanja svojih potreb in želja interesov.

Cilji, ki jih želimo doseči s predlogom zakona so:

- organizacija osebne asistencе oz. zagotavljanje individualne storitve;
- zagotavljanje enakih možnosti in enakopravnosti uporabnika v odnosu z drugimi državljani;
- zagotavljanje možnosti za aktivno vključevanje uporabnika v običajno okolje in odločanje o lastnem življenju;
- zagotavljanje možnosti izbire, neodvisnosti od sorodnikov ali partnerja in prevzemanje odgovornosti uporabnika;
- zagotavljanje samostojnosti uporabnika pri opravljanju opravil, ki jih brez pomoči ne zmore;
- zagotoviti sistemske rešitve za osebno asistenco, s čimer bi se zagotovili redni viri financiranja.

Zakon prinaša tudi pomembno dodano vrednost z vidika ustvarjanja novih delovnih mest in zaposlitvenih možnosti v poklicu osebni/a asistent/ka. Poleg omogočanja aktivnega in neodvisnega življenja uporabnikov s pomočjo osebne asistencе prinaša zakon tudi priložnost za različne družbeno marginalizirane in deprivilegirane skupine, da si poiščejo zaposlitev. Trditev utemeljujemo na podlagi več kot petnajstletne prakse izvajanja programa »Neodvisno življenje hendikepiranih«, v katerem so se uspešno zaposlovali težje zaposljive in dolgotrajno brezposelne osebe, tudi z različnimi statusi invalidnosti. **Sinergijo zakona vidimo tudi v tej »medsebojni pomoči«, ki temelji predvsem na potenciranju tistega, kar posamezniki zmorejo in znajo in ne na poudarjanju njihovih ovir oziroma pomanjkljivosti.** Tako skušamo pokazati in dokazati, da je prav vsaka težje zaposljiva oseba oziroma skupina lahko ekonomsko učinkovita in zanimiva za trg delovne sile. Da so možna in mogoča tudi takšna delovna mesta, na katerih se lahko zaposlujejo in delajo tudi zelo različni ljudje, tako po izobrazbi kakor po sposobnosti in z različnimi lastnostmi. Pomemben je predvsem interes oziroma motivacija za delo.

2.2 Načela predloga zakona

Temeljna načela predloga ZOA temeljijo na načelih Konvencije o pravicah invalidov:

- spoštovanje dostojanstva in neodvisnosti uporabnika,
- pravica do svobode izbire,
- omogočanje socialne vključenosti v skupnost,
- individualna obravnava in
- enakost možnosti ter dostopnost.

2.3 Poglavitne rešitve predloga zakona

Predlog ZOA kot prvi zakon v Sloveniji obravnava in ureja pravice s področja osebne asistencе. Skupaj z Zakonom o izenačevanju možnosti invalidov in predpisi s področja socialnega varstva ustvarja pogoje za celostno reševanje vseh ključnih problemov s tega področja.

ZOA v besedilu, ki je priloženo, ureja naslednja področja:

- namen in definicijo zakona osebne asistencije;
- načela, na katerih temelji storitev in vloga države;
- določa upravičence in izvajalce zakona;
- izvajanje osebne asistencije;
- postopek uveljavljanja pravice do osebne asistencije;
- določa programe usposabljanja upravičencev in osebnih asistentov;
- financiranje osebne asistencije;
- zbiranje podatkov za potrebe izvajanja zakona in
- nadzor nad izvajanjem zakona.

3. Ocena finančnih posledic predloga zakona

Predlagani zakon predvideva novo obremenitev za proračun RS, v veliki meri pa predpostavlja tudi **prerazporeditev obstoječih finančnih sredstev**. Ob pisanju predloga smo vseskozi imeli v mislih, da mora biti zakon realen, racionalen in ekonomičen, tako v postopkih kot v izvedbi. Zato smo kot finančne vire predlagali že obstoječe vire financiranja, ki smo jih izvajalci socialno varstvenih programov s področja neodvisnega življenja in osebne asistencije koristili že več kot 15 let.

Trenutno se sredstva za programe osebne asistencije in neodvisnega življenja invalidov pridobivajo iz naslednjih virov:

- MDDSZ (v okviru tega tudi ZRSZ),
- FIHO- Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij,
- lokalne skupnosti,
- prispevki uporabnikov
- drugi manjši viri.

Po podatkih IRSSV⁵ je bilo namreč v letu 2014 programom za neodvisno življenje invalidov skupaj namenjeno **3.281.012,30 €**. Gre za programe, ki jih v skladu z Javnim razpisom za sofinanciranje programov socialnega varstva v letu 2014 sofinancira MDDSZ, in sicer sedem programov, ki nudijo osebno asistenco oz. mrežo spremljevalcev in štiri ostale programe za spodbujanje socialne vključenosti, usposabljanja in zagotavljanja mobilnosti. Največ sredstev so programi za neodvisno življenje invalidov prejeli od **ZRSZ, in sicer skoraj polovico vseh sredstev (46 % oziroma 1.504.481,3 EUR €)**, predvsem za zaposlitve osebnih asistentov. Malo več kot petino vseh sredstev (**24 %**) so prejeli s strani **FIHO**; sledijo pa sredstva **MDDSZ (15,8 %)**, **občin (5,8 %)**, **prispevki s strani uporabnikov in članov organizacij (3,7 %)** ter v manjšem obsegu še nekaj drugih virov.

V programih za neodvisno življenje invalidov, ki jih sofinancira MDDSZ, je bilo v letu 2014 **zaposlenih 225 oseb** v obsegu 193,3 zaposlitve, od tega jih je bilo 57 redno zaposlenih, 168 pa zaposlenih preko javnih del ali drugih oblik zaposlitve, največ kot osebni asistenti. MDDSZ

⁵ Vir: Inštitut RS za socialno varstvo, Spremljanje izvajanja programov socialnega varstva, poročilo izvajanja programov v letu 2014, dostopno na:

http://www.irssv.si/upload2/2015_SVP_koncno%20porocilo_IRSSV.pdf

je sofinanciral zaposlitev 27 oseb v obsegu 20,4 zaposlitve.

Preglednica 1: Kadrovske viri v programih za neodvisno življenje invalidov (Vir: povzeto po IRRSV⁶)

IZVAJALEC	PROGRAM	ŠTEVILO OSEB, ZAPOSLENIH NA PROGRAMU	OBSEG SOFINANCIRANJA S STRANI MDDSZ	ST. OSTALIH PLAČNIH IZVAJALCEV	ŠTEVILO PROSTOV OLJCEV
Društvo distrofikov Slovenije	Neodvisno življenje distrofikov	3	1	32	3
YHD društvo za teorijo in kulturo hendikepa	Neodvisno življenje hendikepiranih	112	6,5	11	11
Društvo študentov invalidov Slovenije	Osebna asistenca za študente invalide	15	2,9	86	3
Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije	Mreža spremljevalcev za preprečevanje socialne izključenosti slepih in slabovidnih	3	1	82	52
Zveza paraplegikov Slovenije	Osebna asistenca	56	2	1	11
Združenje multiple skleroze Slovenije	Osebna asistenca	8	0,5	0	3
Društvo študentov invalidov Slovenije	Prevozi študentov invalidov	6	1,6	6	2
Sklad Silva-društvo za kakovostno življenje ljudi s pos. potrebami	Pomoč in podpora za samostojno življenje ljudem s posebnimi potrebami	15	2,6	2	20
Društvo gluhoslepih Slovenije DLAN	Usposabljanje in socialna rehabilitacija gluhoslepih	1	0,9	4	13

⁶ Vir: Inštitut RS za socialno varstvo, Spremljanje izvajanja programov socialnega varstva, poročilo izvajanja programov v letu 2014, dostopno na:

http://www.irssv.si/upload2/2015_SVP_koncno%20porocilo_IRSSV.pdf

Medobčinsko društvo gluhih in naglušnih občin Slovenjske Konjice, Vitanje in Zreče	Usposabljanje za aktivno življenje in delo in preprečevanje socialne izključenosti gluhih in naglušnih	2	0,5	0	5
Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Nova Gorica	Rehabilitacija kasneje oslepelih in slabovidnih oseb na osebnem nivoju	4	1	3	6
SKUPAJ		225	20,4	227	129

MDDSZ je v letu 2014 razpisal **Javni razpis za sofinanciranje programov za samostojno oziroma samostojnejše življenje invalidov** za obdobje od 2015 do vključno 2018, kjer je bila predvidena **okvirna višina sredstev javnega razpisa v letu 2015 4.000.000,00 EUR za vse programe skupaj in s tem predvideno sofinanciranje zaposlitve 350 osebnih asistentov.**

V resnici MDDSZ vseh razpisanih mest v letu 2015 ni razdelilo. Na razpisu je bilo izbranih 30 različnih nevladnih organizacij, s 1.142 vnaprej prijavljenimi uporabniki, ki naj bi koristili program osebne asistencije. MDDSZ je razdelilo skupaj **316 subvencij** za delovno mesto osebnega asistenta, v višini 760 € na mesec. V okviru razpisa financira še **9** zaposlitev koordinatorjev osebne asistencije in **2** zaposlitvi za koordinatorja laičnih sodelavcev v okviru mreže spremljevalcev. Ministrstvo financira koordinatorje osebnih asistentov v višini 22.240,00 € letno, polna zaposlitev pa se koordinatorju prizna v primeru, da koordinira najmanj 20 osebnih asistentov. Financirajo tudi materialne stroške v višini 10% odobrenih sredstev za koordinatorje. Programi osebne asistencije, ki se financirajo iz razpisa, se vsebinsko in konceptualno močno razlikujejo. Le **6 organizacij izvaja osebno asistenco v obsegu več kot 20 ur na teden na uporabnika**. Te organizacije zaposlujejo 236 osebnih asistentov za 265 uporabnikov, kar v povprečju pomeni **35,6 ur osebne asistencije na teden na uporabnika**. 3 organizacije zaposlujejo 10 asistentov za 32 uporabnikov in izvajajo asistenco v obsegu **12,5 ur na teden na uporabnika**. Ostalih 20 organizacij (ena organizacija zaposluje namreč le koordinatorja laičnih sodelavcev) pa izvaja osebno asistenco s 70 osebnimi asistenti za 845 uporabnikov, kar v povprečju pomeni **le 3,3 ure pomoči na teden na uporabnika**. Ure dejanske osebne asistencije se seveda še zmanjšajo, saj pri izračunu povprečja ni upoštevano zmanjšanje delovne obveznosti (dopust, prazniki, odsotnost zaradi bolezni).⁷

⁷ Glej Zaviršek, D. in drugi. 2015. Analiza sistema institucionalnega varstva in možnosti nevladnih organizacij zagotavljati storitve v skupnosti za uresničevanje deinstitucionalizacije v Sloveniji. YHD, Ljubljana.

Preglednica 2: Pregled organizacij, ki izvajajo osebno asistenco v letu 2015 (vir: povzeto po Završek in drugi: Analiza institucionalnega varstva⁸, str. 89-90)

Organizacija	Št. osebnih asistentov	Število uporabnikov	Št. koordinatorje v osebne asistencе	Št. koordinat orjev/ laičnih sodel.	Povp. št. ur na teden na upor.
Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Celje	2	17			4,72
Društvo Downov sindrom, Center Planet 47, Šmarje	2	12			6,69
Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Koper	6	65			3,71
Društvo gluhoslepih DLAN	4	32			5,02
Sožitje Škofja Loka	3	68			1,77
Sonček Maribor	5	45			4,46
Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Ptuj	3	52			2,32
Medobčinsko društvo invalidov MS	1	105			0,38
Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Kranj	4	52			3,09
Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije				1	
Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Maribor	8	78			4,12
Društvo gluhih in naglušnih Pomurja	2	11			7,30
Društvo VITA	4	41			3,92
Auris - medobčinsko društvo gluhih in naglušnih za Gorenjsko	4	18			8,92
Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Gorica	2	52			1,54
Društvo paraplegikov ljubljanske pokrajine	6	54			4,46
OZARA	6	38			6,34
Društvo gluhih in naglušnih Posavja	2	15			5,35
Društvo VEZI	2	52			1,54
Društvo gluhih in naglušnih Ljubljana	2	26			3,09
Zveza Sožitje	2	12		1	6,69
SKUPAJ	70	845			3,33
Društvo distrofikov Slovenije	54	66	2		32,85
YHD	112	83	5		54,18
Združenje multiple skleroze Slovenije	7	14			20,08
Zveza Paraplegikov Slovenije	50	82	2		24,48
Sklad Silva	4	3			53,54
Društvo študentov invalidov Slovenije	9	17			21,26
SKUPAJ	236	265			35,76

⁸ Završek, D. in drugi. 2015. Analiza sistema institucionalnega varstva in možnosti nevladnih organizacij zagotavljati storitve v skupnosti za uresničevanje deinstitucionalizacije v Sloveniji. YHD, Ljubljana.

Društvo aktivnih in zaposlenih invalidov Slovenije - DAZIS	3	9			13,38
Društvo Veronika	2	8			10,04
Nadškofijska karitas Maribor	5	15			13,38
SKUPAJ	10	32			12,55

Naslednji predviden financer osebne asistencije so občine, ki že sedaj, nekatere že vrsto let, podpirajo programe na lokalni ravni; kot primer dobre prakse lahko izpostavimo Mestno občino Ljubljana ter občine Turnišče, Slovenska Bistrica, Črenšovci, Radovljica, Braslovče. Druge občine, ki sicer priznavajo pomen osebne asistencije, vendar programov osebne asistencije finančno ne podprejo, kot razlog običajno navajajo neobstoje prave podlage za financiranje.

V zakonu pa smo predvideli še dva nova namenska vira, ki se do sedaj nista črpala v te namene. Sredstva **Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije in sicer sredstva za zdravstveno oskrbo**, ki jih zavod avtomatično namenja upravičencem v institucijah. Menimo, da so do teh sredstev povsem legitimno upravičeni tudi uporabniki storitve osebne asistencije, saj gre za posameznike s težkimi in najtežjimi oblikami invalidnosti, ki brez osebne asistencije ne morejo preživeti in živeti izven specializiranih institucij ali zavodov in bi do teh sredstev bili upravičeni v primeru, če bi morali živeti v instituciji.

Drugi »nov« neizkoriščeni vir je **Javni jamstveni, preživitveni in invalidski sklad Republike Slovenije**, in sicer pravno zavezo vidimo v Zakonu o rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, ki v 2. odstavku 48. člena med drugimi storitvami predvideva tudi osebno asistenco na delovnem mestu.

Predlagatelji zakona po usklajevanjih sredstev FIHO nismo predvideli kot enega od možnih finančnih virov za pokritje stroškov zakona. Razlog za to odločitev je bil v predvidenem visokem vstopnem pragu - torej potrebi po več kot 30 urah osebne asistencije na teden. Veliko hendikepiranih posameznikov namreč za neodvisno življenje potrebuje manjši obseg potrebne pomoči na teden, ki se jo bo po sprejetju zakona še vedno zagotavljalo v okviru posameznih programov invalidskih organizacij, ki bodo sredstva za izvajanje teh pridobivala od FIHO.

V predlogu zakona predlagatelji predvidevamo naslednjo finančno strukturo glede virov financiranja:

Viri financiranja	v %	v EUR
MDDSZ	40%	11.993.882,00 €
ZZZS	30%	8.995.411,50 €
občine	20%	5.996.941,00 €
JPI	10%	2.998.470,50 €
Skupaj		29.984.705,00 €

Natančne ocene števila uporabnikov ni mogoče podati, saj ne obstajajo podatki, ki bi omogočali približati se konkretnjšim številkam. **Predvidevamo pa lahko, da bi zakon koristilo največ 800 uporabnikov.** Na to lahko sklepamo na podlagi podatkov o uporabnikih,

ki sedaj že koristijo storitve osebne asistencije preko socialnovarstvenih programov. Kot je razvidno iz preglednice 2 je trenutno 265 uporabnikov, ki imajo več kot 30 ur pomoči na teden. Poleg tega se uporabniki posameznih društev tudi podvajajo, saj imajo nekateri del potreb po osebni asistenci kritih pri enem društvu, drugi del pa pri drugem društvu. Vsekakor pa so med potencialnimi uporabniki tudi tisti, ki danes živijo v institucijah, ker nimajo druge možnosti, kar nekaj potencialnih uporabnikov pa ne uporablja nobenih storitev, ki so trenutno na voljo (institucionalno varstvo, pomoč na domu, vključitev v programe socialnega varstva, ki jih izvajajo invalidske in humanitarne organizacije) oziroma jih uporablja v zelo ozkem obsegu in so prepuščeni pomoči družinskih članov, prijateljev in znancev.

Ocena števila uporabnikov za prag vstopa 30 ur/teden; 3 skupine, obseg povprečnih ur osebne asistencije na mesec in na leto ter ocena potrebnih sredstev za izvajanje zakona:

a	b	c	d	e	f	g
število uporabnikov	v %	obseg potrebnih ur oa na teden na uporabnika	povprečje ur oa na teden na uporabnika	povprečen obseg ur oa na mesec na uporabnika	obseg vseh ur oa na mesec vsi uporabniki	obseg vseh ur oa na leto vsi uporabniki
				dX52/12	eXa	fX12
400	50	30-60	45	195	78.000	936.000
200	25	60-120	80	345	69.000	828.000
200	25	120-168	140	605	121.000	1.452.000
800	100				268.000	3.216.000

Letni obseg vseh potrebnih ur osebne asistencije za 800 uporabnikov bo okvirno **3.216.000 ur**, kar pomeni **1540 osebnih asistentov** (polne zaposlitve).

Ob oceni, da bo vseh uporabnikov osebne asistencije okoli 800, lahko predvidimo naslednji razrez stroškov zakona:

a) stroški zaposlitev osebnih asistentov in kritje izpada ur (bolniške, dopusti, prazniki)

število zaposlenih osebnih asistentov (število ur / 2088)	1.540 osebnih asistentov
število ur osebne asistencije	3.216.000 ur letno

na osebnega asistenta povprečje:	V EUR
izhodiščna plača BII - primerljivi poklici - 16 PR (minimalna plača =918,04€)	916,18
dodatki za neugoden delovnik - povprečno 20 %	183,24
dodatki za delovno dobo - povprečje 10 let v % - 0,33 X 10- 3,30% od osnove in dodatkov za neugoden delovnik	36,28
povračilo za prehrano na mesec (3,68 € X 19)	69,92
povračilo za prevoz na delo / z dela (povprečno 50 €)	50,00
skupaj na mesec na 1 zaposlenega asistenta	1.255,62
stroški plače na leto za 1 zaposlenega asistenta	15.067,44
na uro	7,22
povračilo za regres za letni dopust (na leto 790,73 €)	790,73
na leto vse skupaj na 1 zaposlenega asistenta	15.858,17
na leto za zaposlitev 1540 osebnih asistentov	24.421.581,80

potrebno nadomeščanje ur letno- 16% od 3.216.000 (16% dopusti, prazniki, boleznine)	514.560 ur
v € na leto za nadomeščanje (število potrebnih ur X 7,22 €)	3.715.123,20 €

Vse skupaj v € za plačilo 3.216.000 ur osebne asistenc	28.136.705,00 €
---	------------------------

b) koordinacija osebne asistenc – stroški izvajalcev OA (na 800 uporabnikov in 1540 osebnih asistentov max 40 koordinatorjev- 1 na 20 uporabnikov) po 24.000 € letno - vodja programa in koordinator oa - isto vrednotenje)

na koordinatorja (ali vodjo programa) osebne asistenc povprečje:	V EUR
izhodiščna plača BII - primerljivi poklici - 33 PR (minimalna plača =918,04€)	1.773,68
dodatki za delovno dobo - povprečje 10 let v % - 0,33 X 10 - 3,30% od osnove	58,53
povračilo za prehrano na mesec (3,68 € X 19)	69,92
povračilo za prevoz na delo / z dela (povprečno 40 €)	39,87
skupaj na mesec na 1 koordinatorja osebne asistenc	1.942,00
stroški plače na leto za 1 zaposlenega koordinatorja	23.304,00
na uro	11,16
povračilo za regres za letni dopust (na leto 696 €)	696,00
na leto vse skupaj na 1 koordinatorja osebne asistenc	24.000,00
na leto za zaposlitev 40 koordinatorjev osebne asistenc	960.000,00

materialni stroški izvajanja osebne asistenc (izvedba usposabljanj za uporabnike in osebne asistente, administrativno računovodska opravila, predhodni in obdobjni zdravstveni pregledi ipd., stroški povezani z izvajanjem oa – 400 € letno na eno zaposlitev)	616.000,00
stroški izvajalcev osebne asistenc letno skupaj	1.576.000,00 €

c) stroški koordinatorjev storitev v skupnosti na CSD (1 koordinator na 100 uporabnikov)

7 regijskih CSD - 8 koordinatorjev storitev v skupnosti po 24.000€ letno (enako plačilo kot za koordinatorje osebne asistenc)	192.000,00 €
--	---------------------

d) stroški komisije za osebno asistenco

na uporabnika 500€ - 1 obravnava na 5 let (500€ X 800/5) - letni strošek	80.000,00 €
---	--------------------

vse skupaj sredstva potrebna za zakon	29.984.705,00 €
na eno uro osebna asistenc (sredstva zakona deljeno z urami osebne asistenc)	9,3236

4. Prilagojenost predlagane ureditve pravu Evropske unije in prikaz ureditve v drugih pravnih sistemih

4.1. Prilagojenost predlagane ureditve pravu Evropske unije

Evropska unija do sedaj ni sprejela nobenega predpisa, ki bi urejal področje osebne asistencije za invalide, je pa na različnih mestih zavezala države članice za preprečevanje in odstranjevanje diskriminacije na podlagi invalidnosti oziroma zagotavljanje enakih možnosti za invalide. Tako je v 13. členu Amsterdamske pogodbe (Svet Evropske unije 1997, OJ C 340/01) pooblastila Svet Evropske unije, da "ustrezno ukrepa v boju proti diskriminaciji, ki bi temeljila na spolu, rasi ali nacionalnem poreklu, verovanju ali prepričanju, invalidnosti, starosti ali spolni usmerjenosti". Podobno Listina o temeljnih pravicah Evropske unije (2000/C 364/01) v 21. členu prepoveduje vsakršno diskriminacijo na podlagi invalidnosti, nato pa v 26. členu z naslovom 'vključevanje invalidov' določa, da imajo invalidi »pravico do ukrepov za zagotavljanje njihove neodvisnosti, socialne in poklicne integracije ter sodelovanja v življenju skupnosti«. Lizbonska pogodba (UL 2007/C 306/1) v 5b. členu zavezuje unijo, da si bo "pri opredeljevanju in izvajanju svojih politik in dejavnosti (...) prizadevala za boj proti diskriminaciji na podlagi spola, rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti."

Evropska unija je do sprejetja Amsterdamske pogodbe urejala invalidsko varstvo praviloma v obliki resolucij in priporočil. Tako je šele z Direktivo 2000/78/ES z dne 27. 11. 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu, prvič določila, da je vsakršna oblika diskriminacije – neposredna ali posredna – na podlagi invalidnosti prepovedana. Ravno tako je tudi v Evropski strategiji o invalidnosti za obdobje 2010 – 2020: obnovljena zaveza za Evropo brez ovir, EU določila osem glavnih področij za ukrepanje: »dostopnost, sodelovanje, enakost, zaposlovanje, izobraževanje in usposabljanje, socialna zaščita, zdravje in zunanji ukrepi«. Z vidika predloga Zakona o osebni asistenci velja izpostaviti aktivnosti na področju sodelovanja in enakosti (na primer prehoda od institucionalnega varstva do podpor znotraj skupnosti, vključno z dostopom do osebne asistencije; itd.).

4.2. Prikaz ureditve v drugih pravnih sistemih

4.2.1 ŠVEDSKA

Zakonska podlaga ureditvi osebne asistencije na Švedskem je Zakon o osebni asistenci (LASS) iz leta 1994. V tem pravnem aktu je uzakonjena pravica do neposrednega financiranja osebne asistencije, ki jo lahko uveljavljajo osebe stare do 65 let, ki v vsakdanjem življenju potrebujejo minimalno 20 ur tedenske asistencije pri opravljanju osnovnih življenjskih opravil, kot so na primer oblačenje, umivanje, hranjenje, komuniciranje in podobno. Potreba uporabnika po minimalno 20-urni pomoči za opravljanje osnovnih življenjskih opravil na teden je tista meja, ki zagotavlja odobritev osebne asistencije s strani državnega organa, uporabnike, ki imajo manjše potrebe, pa obravnavajo organi na ravni lokalne skupnosti. Te osebe in osebe starejše od 65 let lahko zaprosijo za podobne storitve, kot je osebna asistencija, vendar nimajo zakonske pravice do neposrednega financiranja teh storitev. Lokalne oblasti jim storitve tako zagotovijo preko različnih servisov.

Izplačila za osebe, ki so upravičene do neposrednega financiranja osebne asistencije, koordinira Nacionalna socialna zavarovalnica. Stroške 20 ur asistencije tedensko pokriva lokalna skupnost, ostalo pa se financira iz državnega proračuna. Višina izplačila ni odvisna od finančnega položaja uporabnika in njegove družine. Potreba uporabnika po osebni asistenci je izražena v številu ur pomoči na teden. Najvišjo vrednost ure določi vlada.

4.2.2 VELIKA BRITANIJA

Leta 1997 so v Veliki Britaniji sprejeli zakonodajo (Community Care (Direct Payments) Act), ki je lokalnim oblastem omogočila uvedbo neposrednih plačil za določene socialne storitve oziroma osebno asistenco, v letu 2003 pa jih je nova zakonodaja k temu zavezala.

Na podlagi zakona so do neposrednega financiranja osebne asistencije upravičene osebe, ki imajo potrebo po teh storitvah ter so pripravljene in sposobne voditi osebno asistenco same ali z zunanjo pomočjo. Sprva je bila osebna asistenca namenjena predvsem odraslim osebam z gibalno oviranostjo oziroma telesno invalidnostjo. Z implementacijo zakona o obveznem neposrednem plačevanju osebne asistencije v letu 2003 pa se je upravičenost do neposrednega plačila te storitve razširila tudi na starejše in mlajše osebe ter osebe s težavami v duševnem zdravju. Prav tako se je povečal krog storitev, ki se lahko financirajo iz neposrednih sredstev za osebno asistenco, in sicer so se storitvam osebne in gospodinjske pomoči pridružile še druge zdravstvene in socialne storitve.

Država ne omogoča kritja vseh stroškov osebne asistencije, poleg tega pa je višina sredstev odvisna tudi od finančnega položaja uporabnika. Osebne asistencije ne morejo oziroma ne smejo izvajati ožji sorodniki uporabnika, ki živijo na skupnem naslovu. Ureditvev osebne asistencije v Veliki Britaniji spremljajo številne težave in ovire, zlasti zapleteno je upravljanje z denarjem.

4.2.3 DANSKA

Osebna asistenca je na Danskem urejena z Zakonom o neodvisnem življenju za težje invalide. Po tem zakonu denarna sredstva za plačilo osebne asistencije iz lokalne skupnosti (polovica sredstev je zagotovljena iz državnega proračuna) lahko pridobijo težji invalidi, ki živijo samostojno v lastnem gospodinjstvu v starosti od 18 do 67 let. Poleg tega je pomemben pogoj za pridobitev financiranja osebne asistencije tudi aktivno življenje osebe bodisi v uporabniških ali političnih združenjih ali pa na področju dela in izobraževanja. Nadaljnja pogoja sta še fizična nezmožnost opravljanja običajnih vsakodnevnih opravil (oblačenje, hranjenje, umivanje in podobno) ter pomanjkanje (neobstoj) podpore v bivalnem okolju oziroma v rednem sistemu skrbi. Višina odobrenih denarnih sredstev za osebno asistenco ni vezana na finančno stanje uporabnika in njegove družine.

Približno tretjina invalidnih oseb, ki prejema storitve osebne asistencije, ima dnevno štiriindvajseturno pomoč, povprečno pa prejemajo od 15 do 18 ur osebne asistencije na dan. V letu 2007 je na Danskem približno 500 uporabnikov prejemalo denarna sredstva po omenjenem zakonu, kar je približno 100 uporabnikov na milijon prebivalcev.

5. Druge posledice, ki jih bo prinesel sprejem zakona

Zakon neposredno implementira Konvencijo ZN o pravicah invalidov⁹, natančneje 19. člen, ki jo je Slovenija ratificirala leta 2008. Prinaša spoštovanje človekovih pravic, udejanjenje enakih možnosti in odpravljanje diskriminatorskih sistemskih ureditev in praks, ko gre za možnost izbire kraja bivanja posameznikov in njihovega nameščenja v institucije. Segregacija posameznikov v institucije sama po sebi predstavlja kršitev človekovih pravic. Nujno potrebno je, da državne institucije in ponudniki storitev dojamajo, da je potrebno zagotoviti preusmeritev finančnih sredstev stran od institucionalne oskrbe in sredstva nameniti storitvam v skupnosti, ki omogočajo neodvisno življenje posameznikov. Le na ta način bi se posameznikom zagotovila možnost enakopravnega življenja in participacije.

- Zakon udejanja in uresničuje socialno pravičnost, saj ustvarja družbo enakih možnosti in enakopravnosti s tem, ko posameznikom omogoča, da so aktivni, polnopravni državljani.
- Z zakonom se vzpostavlja pluralizacija storitev v socialnem varstvu¹⁰ in se vzpodbuja deinstitucionalizacija.
- Zakon prinaša tudi pomembno dodano vrednost z vidika ustvarjanja novih delovnih mest in zaposlitvenih možnosti v poklicu osebni/a asistent/ka. Poleg omogočanja aktivnega in neodvisnega življenja uporabnikov s pomočjo osebne asistencije prinaša zakon tudi priložnost za različne družbeno marginalizirane in deprivilegirane skupine, da si poiščejo zaposlitev.
- Država v tem sistemu prične tolmačiti ustavne pravice posameznikov na ustrezen, času primeren način. Zagotavljanje enakih možnosti je namreč ustavna kategorija, ki je še tako razdelano zastavljen sistem invalidskih organizacij, šol in "human" odnos v institucijah ne more nadomestiti.
- Posameznik, ki ima zagotovljeno neodvisno življenje in s tem enake možnosti, ni socialni problem. Iz pasivnega prejemnika postane aktivni član družbe, z vsemi posledicami, ki jih to prinaša. To je tudi eden od razlogov, da sistem zagotavljanja enakih možnosti ni za državo nič dražji od zdajšnjega sistema nenamenskih dajatev institucijam, v katerih posameznik nima niti možnosti niti želje, da bi se dvignil nad nivo socialnega upravičenja.

⁹http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/konvencija_o_pravicah_invalidov_an.pdf Ang. besedilo
http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/konvencija_o_pravicah_invalidov_v.pdf Slo. besedilo

¹⁰ Mansell J., Knapp M., Beadle Brown J., Beecham J., (2007) Deinstitucionalizacija in bivanje v skupnosti - rezultati in stroški: poročilo o evropski študiji 2. del: Glavno poročilo. Canterbury: Tizard Center, University of Kent, dostopno na: http://www.kent.ac.uk/tizard/research/research_projects/DECLOC%20Volume%20%20Report%20for%20Web%20.pdf Namen tega poročila (DECLOC) je identifikacija uspešnih oblik strategije pri nadomeščanju ustanov za hendikepirane osebe s storitvami v lokalni skupnosti s posebno pozornostjo, usmerjeno v ekonomske vidike tranzicije. Raziskava je bila narejena v 27 državah članicah Evropske unije in Turčije ter je še danes najboljše študija svoje vrste. Poročilo bo dragocen vir za vladno načrtovanje tranzicije od bivalnih ustanov k storitvam v lokalni skupnosti. Mnoge točke v teh navodilih povzemamo iz poročila DECLOC.

Predlog Zakona o osebni asistenci

I. Splošne določbe

1. člen (vsebina zakona)

Ta zakon ureja osebno asistenco in pravico, ki iz tega izhaja, pogoje, postopek za uveljavljanje in financiranje pravice do osebne asistencije ter druga vprašanja glede izvajanja tega zakona.

2. člen (namen zakona)

Namen zakona je omogočiti večjo neodvisnost in enake možnosti posamezniku oziroma posameznici (v nadaljevanju: uporabniku) na vseh področjih družbenega življenja, skladno z 19. členom Konvencije o pravicah invalidov (Ur. l. RS-MP, št. 10/2008).

3. člen (definicija osebne asistencije)

- (1) Osebna asistencija po tem zakonu je pomoč uporabniku pri vseh tistih opravilih in dejavnostih, ki jih uporabnik ne more izvajati sam zaradi vrste in stopnje invalidnosti, a jih vsakodnevno potrebuje doma in izven doma, da lahko živi neodvisno in enakopravno življenje v družbi.
- (2) Pri izvajanju osebne asistencije mora imeti uporabnik nadzor nad oblikovanjem in izvajanjem storitev osebne asistencije glede na lastne individualne potrebe, zmožnosti, življenjske okoliščine, pogoje ter želje. V primeru nezmožnosti upravljanja z lastno asistenco, naloge uporabnika prevzame njegov zakoniti zastopnik.
- (3) Kot osebna asistencija se šteje pomoč pri temeljnih dnevni opravilih, vključno s pomočjo pri komunikaciji in obvezni prisotnosti v primeru najtežjih oviranosti, pomoč pri podpornih dnevni opravilih, spremstvo, pomoč na delovnem mestu in izobraževalnem procesu ter pomoč pri drugih dejavnostih in aktivnostih, v katere je uporabnik vključen.
- (4) Uporabniku je zagotovljena prosta izbira izvajalca osebne asistencije in osebnega asistenta.
- (5) Priznanje pravice do osebne asistencije ne sme biti odvisno od dohodkovnega oziroma premoženjskega stanja uporabnika ali njegovih družinskih članov.

4. člen (načela osebne asistence)

Pri načrtovanju in izvajanju osebne asistence se upoštevajo naslednja načela:

- spoštovanje in zagotavljanje človekovih pravic,
- spoštovanje dostojanstva in neodvisnosti uporabnika,
- pravica do svobode izbire in odločanja med postopkom uveljavljanja pravice do osebne asistence in njenim izvajanjem,
- omogočanje aktivne udeležbe v vseh sferah družbenega življenja,
- individualna obravnava,
- zagotavljanje enakih možnosti ter dostopnosti,
- avtonomnost uporabnika storitev osebne asistence.

5. člen (naloge države)

- (1) Za zagotavljanje in spodbujanje osebne asistence država sodeluje z lokalnimi skupnostmi, z Zavodom za zdravstveno zavarovanje Slovenije, z Javnim jamstvenim, prežिवninskim in invalidskim skladom Republike Slovenije ter uporabniki in izvajalci osebne asistence.
- (2) Država je dolžna:
 - skrbeti za izvajanje nalog iz tega zakona in usklajevati delovanje financerjev iz 25. člena tega zakona,
 - načrtovati razvoj osebne asistence in razvijati njeno dejavnost, jo usklajevati z drugimi področji socialne varnosti in sprejemati ustrezne zakonske podlage,
 - zagotavljati pogoje in možnosti za enakomerno dostopnost, učinkovitost in racionalno organiziranost storitev osebne asistence na območju Republike Slovenije,
 - zagotavljati pogoje za delovanje in usposabljanje Komisije za osebno asistenco in koordinatorjev storitev v skupnosti.

6. člen (uporaba zakona, ki ureja splošni upravni postopek)

- (1) V postopku uveljavljanja pravice do osebne asistence se uporabljajo določbe zakona, ki ureja splošni upravni postopek, če posamezna vprašanja v tem zakonu niso urejena drugače.
- (2) Zahtevki, odločbe in pritožbe v postopkih za uveljavljanje pravic po tem zakonu so takse prosti.

II. Osebna asistenca

7. člen (upravičenci)

- (1) Do osebne asistencije je upravičen uporabnik, ki izpolnjuje naslednje pogoje:
- da zaradi invalidnosti potrebuje pomoč pri opravljanju aktivnosti, vezanih na samostojno osebno in družinsko življenje, vključevanje v okolje, izobraževanje in zaposlitev,
 - da je star od 18 do 65 let,
 - da živi ali bi želel živeti v samostojnem ali skupnem gospodinjstvu zunaj celodnevne institucionalne oskrbe po zakonu, ki ureja socialno varstvo,
 - da potrebuje pomoč najmanj 30 ur tedensko oziroma tudi do 24 ur na dan.
- (2) Uporabnik je glede na ugotovljene potrebe po prvi in četrti alineji prejšnjega odstavka upravičen do enega ali več osebnih asistentov.
- (3) Če je upravičena oseba uveljavila pravico do osebne asistencije pred dopolnjenim 65. letom starosti, je lahko ne glede na drugo alinejo prvega odstavka upravičena do osebne asistencije tudi potem, ko dopolni to starost. V tem primeru se ponovno oceni potreba po osebni asistenci in odloči o tej pravici.

8. člen (zaupnik)

Če uporabnik v postopku uveljavljanja pravice do osebne asistencije ali med njenim izvajanjem potrebuje pomoč in podporo, lahko to zanj stori oseba (zaupnik), ki ji uporabnik zaupa in jo izbere.

9. člen (storitve osebne asistencije)

- (1) Storitve osebne asistencije so:
- a) storitve, namenjene osebni pomoči uporabnika (temeljna dnevna opravila):
- pomoč pri jemanju zdravil, pri oskrbi površinskih ran, pri kateteriziranju, pri čiščenju dihalnih poti in pri namestitvi in vzdrževanju medicinsko tehničnih pripomočkov,
 - pomoč pri oblačenju in slačenju,
 - pomoč pri uporabi stranišča oziroma pri odvajanju,
 - kopanje in pomoč pri umivanju ter vzdrževanju osebne higiene,
 - pomoč pri hranjenju in pitju,
 - pomoč pri vstajanju in namestitvi na in z vozička (pri težjih osebah s pomočjo dvigala),
 - pomoč pri obračanju v postelji in spreminjanju položaja telesa,
 - pomoč pri urejanju osebne dokumentacije,
 - pomoč pri gibanju, kot so vožnja vozička, pomoč pri namestitvi, upravljanju in uporabi ortopedskih in tehničnih pripomočkov, vodenje in pomoč pri orientaciji slepe osebe,

- obvezna prisotnost v primerih najtežje vrste invalidnosti, ki zajema čas, v katerem osebni asistent ni neposredno angažiran pri katerih od zgoraj opisanih aktivnosti, je pa njegova prisotnost nujna,
 - pomoči pri komunikaciji (prenašanje in posredovanje sporočil);
 - b) storitve, namenjene pomoči v gospodinjstvu (podporna dnevna opravila):
 - pomoč pri pripravljanju hrane in kuhanju,
 - pomoč pri čiščenju in vzdrževanju bivalnih prostorov (sesanje, pranje perila, likanje, brisanje prahu, čiščenje oken in tal, opravljanje drobnih hišnih opravil, idr.),
 - pomoč pri oskrbi in negi otroka uporabnika/starša ob njegovi prisotnosti in navodilih,
 - pomoč pri oskrbi hišnih ljubljencev;
 - c) spremstvo;
 - d) pomoč na delovnem mestu in v izobraževalnem procesu,
 - namestitve opreme in pripomočkov ter delovnih in študijskih sredstev,
 - tipkanje po nareku, urejanje dokumentacije in zapiskov, fotokopiranje, zapisovanje, pomoč pri iskanju literature,
 - spremljanje na šolske in izvenšolske aktivnosti ter spremljanje na izobraževanja in druge aktivnosti v okviru izobraževalnega ali delovnega procesa,
 - pomoč pri uporabi informacijsko komunikacijske tehnologije,
 - druga pomoč, ki se nanaša na delovni proces oziroma izobraževanje, ki ga opravlja uporabnik.
 - e) pomoč pri drugih dejavnostih in aktivnostih, v katere je uporabnik vključen.
- (2) Podrobnejšo opredelitev storitev osebne asistence določi minister, pristojen za socialno varstvo, v sodelovanju s predstavniki uporabnikov.
- (3) Storitve, ki jo opravlja osebni asistent, se opravlja v prisotnosti uporabnika in po njegovih navodilih. V primeru, da uporabnik ni zmožen sam posredovati navodil, to zanj opravlja zakoniti zastopnik. Katera od storitev se izvaja pri posameznem uporabniku, je odvisno od potreb in želja uporabnikov.
- (4) Pravica do osebne asistence se izključuje s celodnevnim institucionalnim varstvom, družinskim pomočnikom in dolgotrajno bolnišnično obravnavo.
- (5) Pravica do osebne asistence se ne izključuje s storitvijo pomoči na domu po zakonu, ki ureja socialno varstvo. V tem primeru se število odobrenih ur osebne asistence zmanjša za število odobrenih ur iz naslova pomoči na domu po zakonu, ki ureja socialno varstvo.

III. Izvajalci osebne asistencence

10. člen (izvajalci osebne asistencence)

Osebno asistenco kot dejavnost lahko izvajajo pravne osebe, katerih namen ustanovitve ni opravljanje pridobitne dejavnosti ali pridobivanje dobička.

11. člen (osebni asistent)

- (1) Osebni asistent je fizična oseba, ki izvaja osebno asistenco za uporabnika, in izpolnjuje pogoje po tem zakonu.
- (2) Fizična oseba lahko izvaja osebno asistenco, če:
 - je polnoletna,
 - poslovno sposobna,
 - ni bila pravnomočno obsojena za kaznivo dejanje na področju nasilja, spolne nedotakljivosti oziroma diskriminatornega ravnanja na podlagi invalidnosti po drugih predpisih in
 - ima opravljeno usposabljanje po tem zakonu.

12. člen (pridobitev in izguba statusa izvajalca osebne asistencence)

- (1) Izvajalec osebne asistencence iz 10. člena tega zakona pridobi status izvajalca osebne asistencence z vpisom v register iz 27. člena tega zakona na podlagi odločbe ministrstva, pristojnega za socialno varstvo.
- (2) Izvajalec osebne asistencence iz 10. člena tega zakona se vpiše v register izvajalcev osebne asistencence, če:
 - ima zaposlenega strokovnega vodjo za izvajanje osebne asistencence, ki ima opravljen strokovni izpit po predpisih, ki urejajo področje socialnega varstva, v kolikor izvaja osebno asistenco za več kot 5 uporabnikov,
 - ima zaposlenega koordinatorja za izvajanje osebne asistencence, ki je končal višjo ali visoko šolo, za vsakih nadaljnjih 20 uporabnikov,
 - mu ni bila s pravnomočno sodbo sodišča izrečena prepoved izvajanja storitev s področja socialnega varstva,
 - ima poravnane davke in prispevke.
- (3) Če izvajalec ne izpolnjuje več pogojev iz tega člena zakona ali na podlagi sklepa strokovnega nadzora iz 29. člena tega zakona, ministrstvo, pristojno za socialno varstvo, izda odločbo o izbrisu iz registra.

IV. Izvajanje osebne asistence

13. člen (izvedbeni načrt osebne asistence)

- (1) Izvedbeni načrt je zapis storitev osebne asistence, ki jo uporabnik potrebuje glede na odločbo o pravici do osebne asistence, in ga izdelata skupaj uporabnik oziroma njegov zakoniti zastopnik in izbrani izvajalec osebne asistence.
- (2) Izvedbeni načrt osebne asistence vsebuje obseg in vrsto potrebne pomoči, izbiro enega ali več osebnih asistentov, ki bodo opravljali osebno asistenco pri uporabniku, terminski plan izvajanja osebne asistence ter pravice in obveznosti uporabnikov oziroma njihovih zakonitih zastopnikov, osebnih asistentov in izvajalcev.
- (3) Uporabnik oziroma njegov zakoniti zastopnik izbere osebne asistente, jih usposobi za delo in nosi odgovornost za svojo izbiro.
- (4) Izvedbeni načrt izvajalec osebne asistence pošlje v vednost pristojnemu centru za socialno delo pred začetkom izvajanja osebne asistence za posameznega uporabnika ter ob vsaki novi odločbi, ki spreminja obseg ur osebne asistence.
- (5) Obrazec izvedbenega načrta določi minister, pristojen za socialno varstvo.

14. člen (izvajanje osebne asistence)

- (1) Osebna asistenca se izvaja v mejah odločbe in izvedbenega načrta:
 - ob prisotnosti uporabnika in
 - po njegovih navodilih oziroma predhodnih navodilih zakonitega zastopnika, ki vključujejo, kaj bo osebni asistent delal, kdaj bo delal in kako bo delal.
- (2) Osebni asistenti so dolžni varovati osebne podatke in spoštovati intimnost ter osebno integriteto uporabnika. Enako velja za uporabnika v odnosu do osebnega asistenta.

15. člen (obveza izvajanja osebne asistence)

- (1) Izvajalci osebne asistence morajo za uporabnike zagotavljati osebno asistenco v skladu z odločbo in izvedbenim načrtom.
- (2) Vrsta del in nalog, ki jih opravlja osebni asistent, je opredeljena v izvedbenem načrtu.
- (3) V kolikor uporabnik oziroma njegov zakoniti zastopnik glede osebnega asistenta postavlja zahteve, ki jih izvajalec ne more izpolniti in v odnosu do asistenta ne ravna v skladu z izvedbenim načrtom ali krši delovno ali kazensko zakonodajo ali izvajalec zaradi objektivnih razlogov ne more zagotoviti osebne asistence uporabniku, lahko izvajalec

zahteva od pristojnega centra za socialno delo, da ga razreši izvajanja osebne asistence za tega uporabnika, o čemer mora obvestiti tudi uporabnika. V obdobju do razrešitve se lahko izvajalec osebne asistence glede na razloge za razrešitev odloči o načinu zagotavljanja osebne asistence uporabniku.

- (4) O razrešitvi iz prejšnjega člena pristojni center za socialno delo izda odločbo, s katero razreši izvajalca osebne asistence ter na predlog uporabnika oziroma njegovega zakonitega zastopnika imenuje novega.
- (5) Zoper odločbo o razrešitvi izvajalca osebne asistence ni pritožbe.

16. člen **(spremljanje dela osebnega asistenta)**

- (1) Izvajalec osebne asistence na podlagi evidenčnih listov prisotnosti in razgovorov z osebnim asistentom ter uporabnikom in/ali njegovim zakonitim zastopnikom spremlja, ali osebni asistent uporabniku zagotavlja ustrezno pomoč.
- (2) Izvajalec je dolžan ministrstvu, pristojnemu za socialno varstvo, enkrat letno poročati o izvajanju osebne asistence pri uporabniku.
- (3) Evidenco prisotnosti na delu za posameznega osebnega asistenta je dolžan voditi uporabnik oziroma njegov zakoniti zastopnik in ga mesečno, podpisane s strani osebnega asistenta, posredovati izvajalcu osebne asistence.
- (4) Minister, pristojen za socialno varstvo, določi postopek in način poročanja o izvajanju osebne asistence.

V. Programi usposabljanja

17. člen **(usposabljanje osebnih asistentov)**

- (1) Osebni asistent je dolžan opraviti usposabljanje v skladu s tem zakonom v roku treh mesecev od pričetka izvajanja osebne asistence pri uporabniku. Usposabljanje so dolžni izvajati izvajalci osebne asistence.
- (2) Osnovna vsebina programa usposabljanja osebnih asistentov mora vsebovati: pravice, ki izhajajo iz Konvencije o pravicah invalidov in zakona, ki ureja delovna razmerja, pomen osebne asistence, odnos in komunikacija uporabnik – osebni asistent, osnove osebne nege, pravice in obveznosti uporabnikov, osebnih asistentov in izvajalcev osebne asistence, varstvo in zdravje pri delu ter etiko pri delu.
- (3) Praktičen del poteka pri uporabniku.
- (4) Oseba, ki uspešno zaključi usposabljanje, pridobi potrdilo o uspešno zaključenem usposabljanju, ki ga izda izvajalec.

- (5) Osebni asistent se mora na poziv izvajalca osebne asistence vsako leto vsaj en delovni dan dodatno izobraževati za opravljanje osebne asistence.

18. člen
(usposabljanje uporabnikov)

- (1) Uporabnik osebne asistence in njegov zakoniti zastopnik, če ga ima, sta dolžna pred pričetkom izvajanja storitve osebne asistence opraviti usposabljanje v skladu s tem zakonom. Program usposabljanja se izvaja pri izbranem izvajalcu osebne asistence.
- (2) Osnovna vsebina programa usposabljanja uporabnikov in zakonitih zastopnikov mora vsebovati: pravice, ki izhajajo iz Konvencije o pravicah invalidov in zakona, ki ureja delovna razmerja, pomen osebne asistence, odnos in komunikacija uporabnik – osebni asistent, pravice in obveznosti uporabnikov, osebnih asistentov in izvajalcev osebne asistence, osnove delovnopravne zakonodaje, varstvo in zdravje pri delu in etiko pri delu.
- (3) Uporabnik in zakoniti zastopnik, ki uspešno zaključita usposabljanje, pridobita potrdilo, ki ga izda izvajalec.

VI. Postopek uveljavljanja osebne asistence

19. člen
(postopek za uveljavljanje pravice do osebne asistence)

- (1) O pravici do osebne asistence odloča center za socialno delo, ki je krajevno pristojen po predpisih o socialnem varstvu. O pravici odloči na osnovi mnenja komisije za osebno asistenco.
- (2) Uporabnik oziroma njegov zakoniti zastopnik vloži zahtevo za pridobitev pravice do osebne asistence (v nadaljevanju: zahteva) na obrazcu, ki ga predpiše minister, pristojen za socialno varstvo. K zahtevi poda uporabnik še naslednjo dokumentacijo: odločbo o dodelitvi DPP ali drugega denarnega prejemka, povezanega z podporo pri dnevni aktivnosti, podatke o šolskem programu, ki ga obiskuje, podatke o delu in delovnem mestu, v primeru, da je zaposlen.
- (3) V postopku pridobitve pravice do osebne asistence mora center za socialno delo upoštevati mnenje iz četrtega odstavka 23. člena tega zakona. O pravici do osebne asistence odloči center za socialno delo z odločbo v največ tridesetih dneh po prejemu popolne zahteve.
- (4) V odločbi iz prejšnjega odstavka mora biti vpisan zakoniti zastopnik, če ga uporabnik ima, natančno mora biti opredeljena vrsta storitev osebne asistence, do katere je uporabnik upravičen, obseg, v katerem se zagotavlja osebna asistenca, in določi uporabnikovega zaupnika iz 8. člena tega zakona, v kolikor ga ta potrebuje.

- (5) O pritožbi zoper odločbo centra za socialno delo odloči ministrstvo, pristojno za socialno varstvo. Pri odločanju o pritožbi ministrstvo, pristojno za socialno varstvo, lahko pridobi novo mnenje iz četrtega odstavka 23. člena tega zakona, ki ga oblikuje organ iz 22. člena tega zakona, ki ni sodeloval pri oblikovanju mnenja na prvi stopnji.

20. člen
(koordinator storitev v skupnosti)

- (1) Koordinator storitev v skupnosti je posameznik, ki ga z namenom koordiniranja in organiziranja storitev v skupnosti za posameznega uporabnika določi pristojni center za socialno delo.
- (2) Če koordinator storitev v skupnosti ne izpolnjuje več pogojev iz 21. člena tega zakona, center za socialno delo določi drugega koordinatorja.
- (3) Koordinator opravlja naslednje naloge:
- skupaj z uporabnikom oziroma njegovim zakonitim zastopnikom sodeluje pri oceni potreb uporabnika,
 - pomaga uporabniku pri pripravi zahteve za pridobitev pravice do osebne asistencence
 - in spremlja izvajanje osebne asistencence.

21. člen
(imenovanje koordinatorjev storitev v skupnosti)

- (1) Za koordinatorja storitev v skupnosti se lahko določi posameznika, ki izpolnjuje naslednje pogoje:
- ima najmanj visoko izobrazbo zdravstvene, psihološke, socialne, pedagoške ali druge ustrezne smeri,
 - ima opravljeno usposabljanje za koordinatorja storitev v skupnosti,
 - ni pravnomočno obsojen na nepogojno kazen zapora.
- (2) Vsebinsko, pogoje in način opravljanja usposabljanja iz druge alineje prejšnjega odstavka določi minister, pristojen za socialno varstvo.
- (3) Koordinator storitev v skupnosti je zaposlen pri centru za socialno delo, ki strokovno nadzira njegovo delo.
- (4) Sredstva za delo koordinatorjev storitev v skupnosti in usposabljanja se zagotavljajo iz sredstev ministrstva, pristojnega za socialno varstvo.

22. člen
(Komisija za osebno asistenco)

- (1) Komisija za osebno asistenco (v nadaljevanju: Komisija) se imenuje pri centru za socialno delo, ki odloča o zahtevi za pridobitev pravice do osebne asistencence.

- (2) Komisija ima 3 člane, in sicer strokovnjaka s področja socialnega varstva, strokovnjaka s področja zdravstvenega varstva in predstavnika uporabnikov.
- (3) Komisijo imenuje ministrstvo, pristojno za socialno varstvo, na zahtevo centra za socialno delo, ki odloča o zadevi. Člani Komisije se imenujejo iz seznama oseb, ki so na seznamu ministrstva določeni za posamezno kategorijo oseb iz prejšnjega odstavka tega člena.
- (4) Delo in postopek imenovanja članov Komisije za osebno asistenco ter predvidene stroške za njeno delo določi minister, pristojen za socialno varstvo.
- (5) Člani komisije so dolžni opraviti usposabljanje v skladu s tem zakonom.
- (6) Vsebino, pogoje in način opravljanja usposabljanja iz prejšnjega odstavka določi minister, pristojen za socialno varstvo.
- (7) Sredstva za delovanje in usposabljanje Komisije se zagotavljajo iz sredstev ministrstva, pristojnega za socialno varstvo.

23. člen
(ocena potreb osebne asistence)

- (1) Predlog ocene potreb za obravnavo na komisiji pripravita skupaj koordinator in uporabnik oziroma njegov zakoniti zastopnik. Predlog se pripravi na podlagi osebne razgovora z uporabnikom ter po potrebi z njegovo socialno mrežo na domu uporabnika. Pri ocenjevanju vrste, vsebine in obsega potreb koordinator in uporabnik uporabljata standardiziran ocenjevalni obrazec o dnevnih aktivnostih, za katere uporabnik potrebuje pomoč ali jih sam sploh ne more opraviti.
- (2) Pravica do osebne asistence je izražena v obsegu ur na teden.
- (3) Pri oceni potreb se določi obseg osebne asistence, ki je v kombinaciji s podporno tehnologijo, prilagoditvami življenjskega in delovnega okolja in načrtovanjem infrastrukture brez grajenih ovir potrebna, da ima uporabnik enake možnosti izbire, kot jih imajo drugi državljani.
- (4) Komisija na usklajen predlog koordinatorja storitev v skupnosti in uporabnika oziroma njegovega zakonitega zastopnika poda mnenje, v katerem upošteva:
 - aktivnost uporabnika,
 - stopnjo potrebne pomoči (podatke o odločbi o stopnji invalidnosti, o odločbi o dodatku za pomoč in postrežbo, drugo),
 - njegov socialni status (podatke o šolanju, o zaposlitvi, o upokojitvi, o statusu invalida po predpisih, ki urejajo družbeno varstvo duševno in telesno prizadetih oseb, drugo),
 - vpetost v družinsko življenje in lokalno-družbeno okolje,
 - bivalne razmere, prilagojenost stanovanja in arhitektonske ovire v bližnji okolici,
 - stopnjo preostalih zmožnosti, ki jih uporabnik ima za zadovoljevanje lastnih potreb.
- (5) Izvajanje osebne asistence pri uporabniku koordinator storitev v skupnosti preverja vsaj enkrat na leto oziroma po potrebi.

- (6) Uporabnik oziroma njegov zakoniti zastopnik mora centru za socialno delo in izvajalcu osebne asistencije sporočiti vsako spremembo, ki lahko vpliva na upravičenost do osebne asistencije, njen obseg ali obdobje prejemanja, takoj, ko je taka sprememba nastala ali je zanjo izvedel. V primeru, da ta sprememba vpliva na širši obseg izvajanja osebne asistencije, se ponovno odloča o pravici do osebne asistencije.
- (7) V primeru, ko uporabniku preneha institucionalno varstvo po zakonu, ki ureja socialno varstvo, je potrebno podeliti uporabniku pravico do osebne asistencije vsaj en mesec pred prenehanjem.
- (8) Podrobnejšo opredelitev kriterijev iz prvega odstavka tega člena določi minister, pristojen za socialno varstvo, v sodelovanju s predstavniki uporabnikov.

VII. Financiranje osebne asistencije

24. člen (določitev cene ure storitve osebne asistencije)

- (1) Cene ure storitve osebne asistencije se določijo tako, da ta pokrije vse stroške, povezane z zaposlovanjem osebnih asistentov, in stroške, povezane z izvajanjem osebne asistencije.
- (2) Stroški, povezani z zaposlovanjem osebnih asistentov, so plače osebnih asistentov, vključno z vsemi izdatki in dodatki, ki izhajajo iz zakona, ki ureja delovna razmerja, in kolektivnih pogodb ter nadomeščanja v primeru zakonsko dovoljenih odsotnosti. Pri določitvi izhodiščne plače osebnega asistenta se upoštevajo primerljiva delovna mesta na področju socialnega varstva.
- (3) Stroški, povezani z izvajanjem osebne asistencije so stroški izvajalcev osebne asistencije (stroški dela in materialni stroški, povezani z izvajanjem upravno-administrativnih in računovodskih zadev, povezanih z vodenjem, spremljanjem, koordiniranjem in zaposlovanjem osebnih asistentov, poročanjem o porabi sredstev in usposabljanjem osebnih asistentov in uporabnikov), stroški koordinatorjev storitev v skupnosti ter stroški komisije za osebno asistenco.
- (4) Podrobnejša merila za določanje cene ure storitve osebne asistencije določi minister, pristojen za socialno varstvo.

25. člen (financiranje osebne asistencije)

- (1) Za vsakega uporabnika pristojni center za socialno delo na podlagi odločbe iz 19. člena tega zakona opravi individualni izračun financiranja storitve osebne asistencije.
- (2) Deleži financierjev:
 - sredstva ministrstva, pristojnega za socialno varstvo, v višini 40%,
 - sredstva Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, v višini 30%,

- občine, glede na stalno prebivališče uporabnika, v višini 20%.
 - Sredstva Javnega jamstvenega, preživninskega in invalidskega sklada RS v višini 10 % .
- (3) Na osnovi izračuna ministrstvo, pristojno za socialno varstvo, financerjem izstavi zahtevo po kritju mesečnega deleža za osebno asistenco, ki velja do preklica oziroma do spremembe. Sofinancerji mesečno nakazujejo sredstva za osebno asistenco na poseben račun za osebno asistenco pri ministrstvu, pristojnem za socialno varstvo. Sredstva, zbrana na posebnem računu, se lahko uporabijo samo za namene iz tega zakona.
- (4) Na osnovi mesečnih zahtevkov izvajalcev osebne asistenc ministrstvo, pristojno za socialno varstvo, sredstva izplačuje mesec vnaprej neposredno izbranemu izvajalcu osebne asistenc.
- (5) Enkrat letno ob končnem letnem poročilu ministrstvo, pristojno za socialno varstvo, opravi pregled odobrenih in realiziranih ur osebne asistenc.
- (6) Natančnejši postopek izračuna in obrazec mesečnih zahtevkov določi minister, pristojen za socialno varstvo.

VIII. Zbiranje podatkov za potrebe izvajanja osebne asistenc

26. člen

(zbiranje, obdelovanje in hranjenje podatkov za osebno asistenco)

- (1) Za zbiranje, shranjevanje, posredovanje, uporabo in drugo obdelavo podatkov, vsebovanih v zbirkah podatkov, ki so potrebni za izvajanje osebne asistenc, se uporabljajo določbe zakona, ki ureja varstvo osebnih podatkov, če ni s tem zakonom določeno drugače.
- (2) Za namene razvoja in izvajanja osebne asistenc se podatki, ki so potrebni za načrtovanje vrste in obsega storitev osebne asistenc ter spremljanje doseganja kazalnikov uspešnosti, obdelujejo v obliki, ki onemogoča identifikacijo posameznika.
- (3) Ministrstvo, pristojno za socialno varstvo, vodi:
- register izvajalcev osebne asistenc,
 - evidenco uporabnikov osebne asistenc.
- (4) Ministrstvo, pristojno za socialno varstvo, centri za socialno delo in izvajalci osebne asistenc si v okviru pristojnosti iz tega zakona brezplačno izmenjujejo osebne in druge podatke, ki so potrebni za izvajanje nalog iz tega zakona.

27. člen

(register izvajalcev osebne asistenc)

- (1) Za potrebe razvoja in izvajanja osebne asistenc ministrstvo, pristojno za socialno varstvo, vodi register o izvajalcih osebne asistenc.
- (2) Register iz prejšnjega odstavka vsebuje naslednje podatke:

- zaporedno številko izdane odločbe o izvajanju osebne asistence,
- naziv in sedež izvajalca osebne asistence,
- ime odgovorne osebe in pravni status izvajalca,
- datum začetka izvajanja osebne asistence,
- kontaktne podatke izvajalca
- datum izbrisa in številko ter datum odločbe o izbrisu iz registra izvajalcev osebne asistence.

(3) Podatki, vpisani v register, so javni.

28. člen **(evidenca uporabnikov osebne asistence)**

- (1) Evidenco uporabnikov osebne asistence vodi pristojno ministrstvo z namenom spremljanja števila uporabnikov osebne asistence, evalvacijo učinkov osebne asistence, načrtovanja razvoja ukrepov, finančnih obveznosti zavezancev in izvajanja tega zakona.
- (2) Evidenca uporabnikov osebne asistence vsebuje naslednje podatke:
 - osebni podatki uporabnika osebne asistence (ime in priimek, EMŠO, naslov stalnega oziroma začasnega prebivališča, rojstni podatki, naslov nudenja osebne asistence, ime in priimek zakonitega zastopnika, če ga uporabnik ima),
 - številko in datum izdaje odločbe o priznanju pravice do osebne asistence,
 - datum pričetka ter prenehanja izvajanja osebne asistence,
 - storitve osebne asistence, ki se mu nudijo,
 - odobrene ure osebne asistence,
 - podatki o izvajalcu, ki mu nudi osebno asistenco.
- (3) Podatki iz evidence uporabnikov osebne asistence se hranijo eno leto po preteku pravice do osebne asistence, po preteku roka pa se anonimizirajo.

IX. Nadzor nad izvajanjem osebne asistence

29. člen **(nadzor)**

- (1) Nadzor po tem zakonu obsega:
 - nadzor izvedbenega načrta, ki ga izvajata pristojni center za socialno delo in izvajalec osebne asistence,
 - strokovni nadzor, ki ga izvaja ministrstvo, pristojno za socialno varstvo,
 - finančni nadzor, ki ga izvaja Računsko sodišče Republike Slovenije.
- (2) Za strokovni nadzor po tem zakonu se uporabljajo določbe zakona, ki ureja inšpekcijski nadzor, in zakona, ki ureja inšpekcijski nadzor na področju socialnega varstva, če ta zakon ne določa drugače.

X. Kazenske določbe

30. člen (prekršek uporabnika)

Z globo od 250 do 2.500 evrov se kaznuje za prekršek uporabnik po tem zakonu, če:

- v vlogi oziroma v razgovoru s Komisijo za osebno asistenco navaja neresnične podatke,
- ne sporoči podatkov, na podlagi katerih mu pravica preneha ali se mu zmanjša.

31. člen (prekršek pravne in fizične osebe, ki izvaja osebno asistenco)

- (1) Z globo 5.000 evrov se kaznuje fizična oseba, ki izvaja storitve osebne asistencije, čeprav ni izvajalec osebne asistencije po tem zakonu.
- (2) Z globo 10.000 evrov se kaznuje pravna oseba, ki stori prekršek iz prejšnjega odstavka.
- (3) Z globo od 500 do 5.000 evrov se kaznuje izvajalca osebne asistencije, če si namerno neupravičeno pridobi materialno korist na podlagi sporočanja neresničnih podatkov ministrstvu, pristojnem za socialno varstvo.
- (4) S kaznijo 250 do 2.500 evrov se kaznuje odgovorna oseba izvajalca osebne asistencije v primeru kršitev iz prejšnjega odstavka.

XI. Prehodne in končne določbe

32. člen (roki za izdajo podzakonskih aktov)

Minister, pristojen za socialno varstvo, izda izvršilne predpise iz tega zakona v roku šestih mesecev po uveljavitvi tega zakona.

33. člen (rok za vzpostavitev seznama)

Seznam oseb iz tretjega odstavka 22. člena tega zakona vzpostavi pristojni minister do začetka uporabe tega zakona.

34. člen

Ne glede na določbo druge alineje prvega odstavka 7. člena tega zakona se upravičencu lahko dodeli pravica do osebne asistencije tudi po 65. letu starosti, če je bil že pred uveljavitvijo tega zakona kot uporabnik vključen v programe osebne asistencije, ki so se izvajali na podlagi razpisov. V tem primeru se ponovno oceni potreba po osebni asistenci in odloči o tej pravici.

35. člen
(financiranje do začetka uporabe zakona)

Do začetka uporabe zakona se storitve osebne asistencije sofinancirajo iz javnih sredstev na podlagi razpisov.

36. člen
(začetek veljavnosti)

Zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati pa se začne 1. januarja 2017.

USKLAJENO 6.10.2015

Obrazložitev členov

K 1. členu:

Člen določa, kaj je vsebina predloga zakona.

K 2. členu:

Bistvo predlaganega zakona o osebni asistenci je v njegovem namenu. Namen predloga zakona je, da bi se upravičencem po tem zakonu omogočilo neodvisno življenje, enake možnosti in vključenost v skupnost, skladno z 19. členom Konvencije o pravicah invalidov (MKPI), ki pravi, da »države pogodbenice te konvencije priznavajo enako pravico vsem invalidom, da živijo v skupnosti in enako kot drugi odločajo ter sprejemajo učinkovite in ustrezne ukrepe, ki jim omogočajo polno uživanje te pravice ter polno vključenost v skupnost in sodelovanje v njej, ter zagotavljajo, da:

- a) imajo posamezniki enako kot drugi možnost izbrati stalno prebivališče in se odločiti, kje in s kom bodo živeli ter jim ni treba bivati v posebnem okolju;
- b) imajo dostop do različnih storitev na domu ter bivalnih in drugih podpornih storitev v skupnosti, **vključno z osebno asistenco**, potrebno za življenje in vključitev v skupnost ter za preprečevanje osamljenosti ali izločevanja iz skupnosti.
- c) so storitve v skupnosti ter objekti in naprave, ki so namenjeni vsem prebivalcem, enako dostopni invalidom in se prilagajajo njihovim potrebam.«

Konvencija govori o tem, da morajo posamezniki imeti enako kot drugi možnost izbrati stalno prebivališče in se odločiti, kje in s kom bodo živeli; če za neodvisno življenje potrebujejo pomoč, pa morajo imeti **pravico do osebne asistenc**¹¹. *Delovanje držav mora iti v smeri zagotavljanja te pravice.*

K 3. členu:

V 3. členu je opredeljena definicija osebne asistenc. Osebna asistenc je pomoč uporabniku pri vseh tistih opravilih in dejavnostih, ki jih ne more izvajati sam zaradi vrste in stopnje invalidnosti, potrebuje pa jih vsakodnevno doma in izven doma, da lahko živi neodvisno, aktivno življenje in je vključen v skupnost.

Temeljno pri osebni asistenci je, da ima uporabnik sam ali preko svojega zakonitega zastopnika nadzor nad izvajanjem osebne asistenc: upravlja s svojo osebno asistenco, določa način dela, vsebino dela, čas dela, sam izbere ustrezno osebo, oblikuje urnik dela in vodi evidenco prisotnosti asistentov. To pomeni, da mora biti pri samem izvajanju osebne asistenc in načinu izvajanja osebne asistenc aktiven, sposoben upravljanja osebne asistenc in odgovoren do osebnega asistenta glede na delovno pravno zakonodajo. V primeru, da oseba ni zmožna sama upravljati z osebno asistenco, naloge uporabnika v odnosu do osebnega asistenta delno ali v celoti prevzame njegov zakoniti zastopnik.

Storitve osebne asistenc morajo biti prilagojene glede na potrebe, zmožnosti, življenjske okoliščine, pogoje ter želje uporabnika, torej individualizirane.

¹¹ Camilla Parker and Luke Clements: The UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities: a New Right to Independent Living?, European Human Rights, Law Review, Issue 4, 2008, Sweet & Maxwell Ltd.

Osebna asistenca je profesionalna pomoč, ki lahko vključuje osebno nego in drugo osebno pomoč, tudi pomoč pri komunikaciji in obvezno prisotnost v primeru najtežjih oviranosti, pomoč v gospodinjstvu, spremstvo uporabnikov pri vsakdanjih aktivnostih, pomoč na delovnem mestu ali v izobraževalnem procesu ter pomoč pri drugih dejavnostih in aktivnostih, v katere je uporabnik vključen. *Osebna asistenca je prvi najbolj pomemben »pripomoček« neodvisnega življenja, ki posamezniku omogoča svobodo in izhod iz položaja oskrbovanca. V mnogih primerih je osebna asistenca glavni pogoj za govor o enakih možnostih in samodeterminiranosti, torej tudi o neodvisnem življenju.* Poenostavljeno, osebna asistenca pomeni, da je uporabnik tisti, ki ima pravico in aktivno moč upravljanja s svojo asistenco, torej z lastnim življenjem. Pomembno je, da se izraz osebna asistenca izrecno uporablja samo za tovrstno obliko pomoči, ko ima uporabnik dejansko možnost upravljanja nad storitvijo in ne tudi za druge institucionalizirane oblike pomoči ali oblike storitev v skupnosti.

Priznanje pravice do osebne asistenc ne sme biti odvisno od dohodkovnega oziroma premoženjskega stanja uporabnika ali njegovih družinskih članov, saj gre za osnovno človekovo in državljansko pravico ter se veže na 19. člen MKPI.

K 4. členu:

V 4. členu so navedena temeljna načela osebne asistenc. Ta načela temeljijo na uveljavljanju človekovih pravic in na pravici do svobode izbire in odločanja (tudi, če gre za »napačne« izbire), spoštovanje dostojanstva in osebne integritete posameznika ter neodvisnosti uporabnika. Osebna asistenca kot storitev mora posamezniku omogočati aktivno udeležbo v vseh sferah družbenega življenja. Uporabniku mora biti zagotovljena možnost izbire storitve osebne asistenc. Načela, ki jih predlog zakona izpostavlja, so tudi individualna obravnava in omogočanje enakih možnosti in dostopnosti ter avtonomnost uporabnika storitev osebne asistenc.

Ta temeljna načela pomenijo tudi izvajanje storitve osebne asistenc po drugačnih principih, če jo primerjamo s storitvami dolgotrajne oskrbe in drugih oblik pomoči, v katerih uporabnik nima vpliva nad načinom in vsebino izvajanja storitve.

K 5. členu:

Pravica do osebne asistenc je kompleksna pravica, zato je za njeno zagotavljanje in spodbujanje potrebno široko sodelovanje med različnimi institucijami kot tudi nevladnim sektorjem. Sodelovati morajo pristojno ministrstvo, lokalne skupnosti, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Javni jamstveni, preživninski in invalidski sklad ter uporabniki in izvajalci osebne asistenc, pri čemer je nosilec ministrstvo, pristojno za socialno varstvo.

Naloga države je predvsem načrtovanje razvoja dejavnosti osebne asistenc ter njeno usklajevanje z drugimi področji socialne varnosti, zagotavljanje pogojev za čim bolj enakomerno dostopnost, zagotavljanje pogojev in sredstev za usposabljanje in delovanje komisije za osebno asistenco in koordinatorjev storitev v skupnosti, zagotavljanje financiranja postopkov za uveljavljanje pravice ter sredstev za zaposlovanje osebnih asistentov in samo izvajanje osebne asistenc.

K 6. členu:

Ta člen določa subsidiarno uporabo zakona, ki ureja splošni upravni postopek, kadar posamezna vprašanja v tem zakonu niso urejena drugače.

K 7. členu:

Vsem, ki izpolnjujejo s predlogom zakona določene pogoje, mora biti pod enakimi pogoji, ne glede na njegov dohodek ali premoženje ter njegov priznan status invalidnosti ali diagnozo, zagotovljena pravica do osebne asistencije. Posameznik namreč ni upravičen do storitve zaradi telesne okvare ali bolezni, temveč zaradi dejstva, da ima zaradi te telesne okvare ali druge vrste okvare neenake možnosti v primerjavi z drugimi državljani. Storitve in pravice, ki jih zagotavlja država, morajo biti **sredstvo za izenačevanje možnosti**.

Pogoji, ki jih mora uporabnik izpolnjevati, so naslednji:

- da zaradi invalidnosti potrebuje pomoč pri opravljanju aktivnosti, vezanih na samostojno osebno in družinsko življenje, vključevanje v okolje, izobraževanje in zaposlitev. Tu je poudarjena predvsem aktivna vloga uporabnika;
- da je star od 18 do 65 let. Glede na to, da je osebna asistencija povezana tudi z odgovornostjo uporabnikov, sposobnostjo upravljanja z osebno asistenco (usposobitev asistentov za delo, spremljanje in nadzor dela, dogovarjanje o delu, in podobno) in neodvisnim življenjem, je predlagana starostna omejitev od 18. do 65. leta. Gre za aktivno dobo in omejitev starosti je povezana tudi z drugimi morebitnimi starostnimi bolezenskimi stanji;
- da živi ali bi želel živeti v samostojnem ali skupnem gospodinjstvu zunaj institucij, saj je bistvo osebne asistencije prav v deinstitucionalizaciji;
- da potrebuje osebno asistenco najmanj 30 ur tedensko oziroma tudi do 24 ur na dan.

Osebna asistencija je v prvi vrsti namenjena prav tistim uporabnikom, ki potrebujejo najvišjo stopnjo pomoči in so od nje življenjsko odvisni. S tem se jim zagotovi možnost izbire načina življenja, saj so prav zaradi velike potrebe po pomoči sedaj prisiljeni živeti v raznih institucijah, kjer so orožani dostojanstva in možnosti izbire načina življenja. Drugi uporabniki, ki potrebujejo manjše število ur tedenske pomoči, bodo le-to še vedno lahko uveljavljali preko programov pomoči na domu in »posebnih socialnih programov«, ki jih že sedaj izvajajo različne invalidske organizacije in jih v veliki meri financira FIHO. Tudi v drugih državah kot na primer na Švedskem in na Norveškem (glej tudi Prikaz ureditve v drugih pravnih sistemih v uvodu predloga zakona) je krog upravičencev omejen – tako glede na starost kot glede na vstopni prag.

Glede na ugotovljene potrebe in število odobrenih ur osebne asistencije je uporabnik upravičen do enega ali več osebnih asistentov.

Če je upravičena oseba uveljavljala pravico do osebne asistencije pred dopolnjenim 65. letom starosti, je upravičena, da pridobljeno pravico obdrži. V tem primeru se ponovno izvede oceno potreb in odloči o tej pravici in se ne šteje, da gre za obliko invalidnosti, povezano s starostnim obolenjem, kar bo urejal drug zakon.

K 8. členu:

Zaupnik je oseba, ki jo uporabnik izbere sam, ker ji zaupa oziroma mu je čustveno blizu. Zaupnik pomaga uporabniku, ga podpira in kadar uporabnik sam ne more, v njegovem imenu izrazi njegovo mnenje. Namen instituta zaupnika je tudi v tem, da bi uporabnika opolnomočil pri uveljavljanju svojih želja v odnosu do njegovih staršev oziroma drugih zakonitih zastopnikov. Zato si ga lahko uporabnik izbere že v postopkih pred CSD, ko vlaga zahtevo za uveljavljanje pravice do osebne asistencije. Zaupnik je oseba, ki uporabniku pomaga, da v

postopkih uveljavljanja pravice do osebne asistence, pri upravljanju z osebno asistenco in organizaciji osebne asistence, izrazi svoje mnenje. Zakonodajalec je že večkrat sprevidel pomembnost in vrednost instituta zaupnika oziroma spremljevalca, in ga kot takega tudi uredil v nekaterih zakonih, npr. Zakonu o preprečevanju nasilja v družini, Zakonu o kazenskem postopku in Zakonu o pravnem postopku. Zaupnik za svoje delo ni plačan.

K 9. členu:

9. člen natančno opredeljuje storitve osebne asistence. Posamezne naloge znotraj storitve je mogoče razvrstiti v štiri večje kategorije, in sicer:

- storitve, namenjene osebni pomoči uporabnika (temeljna dnevna opravila),
- storitve, namenjene pomoči v gospodinjstvu (podporna dnevna opravila),
- spremstvo,
- pomoč na delovnem mestu in v izobraževalnem procesu,
- pomoč pri drugih dejavnostih in aktivnostih, v katere je uporabnik vključen.

Seznam vsebine storitev osebne asistence je okviren, zato podrobnejšo opredelitev storitev določi minister, pristojen za socialno varstvo, v sodelovanju s predstavniki uporabnikov.

Vse naloge, ki jih opravlja osebni asistent, se izvajajo v prisotnosti uporabnika in po njegovih navodilih. V primeru, da uporabnik ni zmožen sam posredovati navodil, to zanj opravlja druga oseba, ki jo uporabnik izbere sam, torej zaupnik. Katere od storitev se bo izvajala pri posameznem uporabniku, je odvisno od njegovih potreb in želja.

Pravica do osebne asistence se izključuje s celodnevним institucionalnim varstvom, institutom družinskega pomočnika in dolgotrajno bolnišnično obravnavo.

Pravica do osebne asistence se lahko kombinira s storitvijo pomoči na domu po Zakonu o socialnem varstvu, vendar se v tem primeru smiselno zmanjša obseg odobrenih ur osebne asistence.

K 10. členu:

Ta člen omejuje izvajalce osebne asistence na pravne osebe (neprofitne, nevladne organizacije), katerih namen ustanovitve ni opravljanje pridobitne dejavnosti ali pridobivanje dobička. Osebna asistenca je namreč namensko financirana iz različnih javnih virov in mora biti financiranje le-te transparentno, neprofitno in v korist uporabnikov.

K 11. členu:

Konkretno osebno asistenco izvajajo osebni asistenti. To so fizične osebe, ki izpolnjujejo zakonsko določene pogoje in z izvajalcem osebne asistence sklenejo določeno pogodbo o opravljanju dela.

Predlog zakona določa, da mora biti osebni asistent polnoleten, poslovno sposoben in oseba, ki ni bila pravnomočno obsojena za kaznivo dejanje nasilja, spolne nedotakljivosti oziroma diskriminatornega ravnanja na podlagi invalidnosti po drugih predpisih, opraviti pa mora tudi usposabljanje po tem zakonu, in to v treh mesecih, ko prvič začne opravljati storitve osebne asistence (razen v primeru, ko je že opravljal delo osebnega asistenta pri katerem od verificiranih izvajalcev socialnovarstvenih programov).

K 12. členu:

12. člen določa pogoje, ki jih mora izvajalec osebne asistence izpolnjevati, da se lahko vpiše v register. S tem pridobi status izvajalca osebne asistence.

Izvajalec se vpiše v register, če ima zaposlenega strokovnega vodjo, ki ima opravljen strokovni izpit iz področja socialnega varstva, v kolikor osebno asistenco izvaja za več kot 5 uporabnikov. Za vsakih nadaljnjih 20 uporabnikov mora imeti zaposlenega koordinatorja za izvajanje osebne asistence, ki ima končano višjo ali visoko šolo. Izvajalcu ne sme biti s pravnomočno sodbo sodišča izrečena prepoved izvajanja storitev s področja socialnega varstva in imeti mora poravnane davke in prispevke.

Naloge izvajalcev osebne asistence so izvajanje upravno-administrativnih in računovodskih zadev, povezanih z vodenjem, spremljanjem in zaposlovanjem osebnih asistentov, priprava in spremljanje uresničevanja izvedbenega načrta, poročanje o porabi sredstev, pomoč uporabnikom pri upravljanju njihove osebne asistence ter skrb za kakovost storitve in evalvacijo.

Strokovni vodja je odgovorna oseba za kakovostno in strokovno izvajanje storitve, ki prevzema tudi vse odgovorne naloge, povezane z izvajalskim delom. Koordinator pa se konkretno ukvarja z vsemi postopki iskanja in napotovanja ustreznih kandidatov uporabniku, postopki zaposlovanja, koordinacije urnikov in spremljanja izvajanja konkretne osebne asistence pri uporabniku z obiski na domu in preko evidenc prisotnosti na delu, opravlja tudi nadzor nad delom, svetuje in rešuje morebitne spore ali konflikte med uporabniki in osebnimi asistenti, opravlja tudi druga administrativna dela za uporabnika in zaposlene asistente.

V kolikor izvajalec ne izpolnjuje več pogojev iz tega člena zakona ali na so na podlagi sklepa strokovnega nadzora iz 29. člena tega zakona ugotovljene kršitve, pristojno ministrstvo izda odločbo o izbrisu iz registra.

K 13. členu:

Izvedbeni načrt je zapis storitve osebne asistence. Na podlagi ocene potreb in odobrenega števila ur osebne asistence iz odločbe o pridobitvi pravice do osebne asistence uporabnik oziroma njegov zakoniti zastopnik in izvajalec osebne asistence izdelata izvedbeni načrt. V njem se konkretno opredeli obseg, vrsta in terminski plan izvajanja aktivnosti ter število osebnih asistentov. Izvedbeni načrt predstavlja okvir, znotraj katerega uporabnik oziroma njegov zakoniti zastopnik kasneje oblikuje konkreten urnik dela osebnih asistentov. Uporabnik oziroma njegov zakoniti zastopnik sam izbere osebnega asistenta, ga usposobi in nosi tudi vso odgovornost za svojo izbiro. Sestavni del izvedbenega načrta so tudi pravice in obveznosti uporabnikov, s katerim je uporabnik oziroma njegov zakoniti zastopnik natančno seznanjen in se jih je dolžan držati; sestavni del načrta so tudi pravice in obveznosti osebnih asistentov in pravice in obveznosti izvajalcev. Le z upoštevanjem teh skupnih dogovorov ter delovno pravne zakonodaje se storitev lahko izvaja nemoteno in uspešno. Izvajalec pošlje izvedbeni načrt ob začetku izvajanja pravice do osebne asistence ali ob vsaki spremembi pristojnemu centru za socialno delo. Ustrezeni obrazec izvedbenega načrta določi minister, pristojen za socialno varstvo.

K 14. členu:

Osebna asistenca se izvaja ob prisotnosti in po navodilih uporabnika oziroma po predhodnih navodilih zakonitega zastopnika glede na odločbo in izvedbeni načrt. Uporabnik oziroma

njegov zakoniti zastopnik določa, kaj bo asistent delal, kdaj bo delal in kako bo delal, ob upoštevanju veljavne delovno pravne zakonodaje in drugih s tem povezanih predpisov.

Osebni asistenti so dolžni varovati osebne podatke in spoštovati intimnost ter osebno integriteto uporabnika. Enako velja za uporabnika oziroma njegovega zakonitega zastopnika v odnosu do osebnega asistenta.

K 15. členu:

V 15. členu predloga zakona je določena obveznost izvajanja osebne asistencije. Izvajalci osebne asistencije morajo skupaj z uporabnikom oziroma njegovim zakonitim zastopnikom pripraviti izvedbeni načrt za izvajanje osebne asistencije ter osebno asistenco uporabniku zagotavljati v skladu z njim. Storitev osebne asistencije (vrsto del in nalog) za uporabnika skladno z izvedbenim načrtom izvede izvajalec.

Predlog zakona nudi zaščito izvajalcu osebne asistencije. V kolikor uporabnik oziroma njegov zakoniti zastopnik glede osebnega asistenta postavlja zahteve, ki jih izvajalec ne more izpolniti npr. določenih osebnostnih lastnosti asistenta ali drugih »spornih« pogojev dela, v odnosu do asistenta ne ravna v skladu z izvedbenim načrtom ali krši delovno in kazensko zakonodajo ali izvajalec zaradi objektivnih razlogov ne more zagotoviti osebne asistencije uporabniku, lahko izvajalec zahteva od pristojnega centra za socialno delo, da ga razreši izvajanja osebne asistencije za tega konkretnega uporabnika, o čemer mora obvestiti tudi uporabnika oziroma njegovega zakonitega zastopnika. V obdobju do razrešitve se lahko izvajalec osebne asistencije glede na razloge za razrešitev odloči o načinu zagotavljanja osebne asistencije uporabniku.

O razrešitvi center za socialno delo izda odločbo, s katero razreši prejšnjega izvajalca osebne asistencije ter na predlog uporabnika oziroma njegovega zakonitega zastopnika imenuje novega. Zoper to odločbo ni pritožbe.

K 16. členu:

Izvajalec osebne asistencije je ves čas izvajanja osebne asistencije na podlagi evidenčnega lista dolžan spremljati ali osebni asistent uporabniku nudi ustrezno osebno asistenco.

Izvajalec je dolžan pristojnemu ministrstvu enkrat letno poročati o izvajanju osebne asistencije pri uporabniku oziroma po potrebi ob morebitnih vmesnih spremembah. Poročila morajo služiti kot podlaga za evalvacijo in nenehno skrb za dvig kakovosti storitve ter implementacijo le-te v korist vseh vpletenih.

Evidenco prisotnosti na delu za posameznega osebnega asistenta je dolžan voditi uporabnik oziroma njegov zakoniti zastopnik in ga mesečno podpisane s strani osebnega asistenta posredovati izvajalcu osebne asistencije.

Minister, pristojen za socialno varstvo, določi konkretniji postopek o načinu poročanja o izvajanju osebne asistencije.

K 17. členu:

Osebni asistent je dolžan opraviti usposabljanje v skladu s tem zakonom v roku treh mesecev od pričetka izvajanja osebne asistencije pri uporabniku, saj se s tem zagotovi tudi konkreten

praktičen preizkus in uvajanje za konkretno delo ter pridobitev potrebnih znanj in veščin. Usposabljanje so dolžni izvajati izvajalci osebne asistencе.

Osnovna vsebina programa usposabljanja osebnih asistentov mora vsebovati: pravice, ki izhajajo iz Konvencije o pravicah invalidov in zakona, ki ureja delovna razmerja, pomen osebne asistencе, odnos uporabnik – osebni asistent, osnove osebne nege, pravice in obveznosti uporabnikov, osebnih asistentov in izvajalcev osebne asistencе, varstvo in zdravje pri delu ter etiko pri delu. S tem osebni asistenti pridobijo vpogled v razloge za drugačen pristop v odnosu do uporabnika, vpogled v obstoječe socialno varstvene storitve in razumevanje temeljnih razlik načina izvajanja osebne asistencе glede na npr. dolgotrajno oskrbo, socialno oskrbo ali druge oblike pomoči.

Oseba, ki uspešno zaključi usposabljanje, pridobi potrdilo, ki ga izda izvajalec. Osebni asistent se mora na poziv izvajalca osebne asistencе vsako leto vsaj en delovni dan dodatno izobraževati za opravljanje osebne asistencе.

K 18. členu:

Uporabniki in njihovi zakoniti zastopniki, če jih imajo, so dolžni pred začetkom izvajanja osebne asistencе opraviti usposabljanje, za kar po končanem usposabljanju pridobijo potrdilo. Veliko uporabnikov ima namreč zgolj izkušnjo bivanja v instituciji in morajo pridobiti znanja in veščine upravljanja z lastno osebno asistenco (sestavljanje urnikov, vodenje evidence prisotnosti na delu, obveščanje izvajalca o morebitnih odstopanjih, bolniške, dopusti), saj so na nek način neformalni delodajalci. Nujno je tudi poznavanje osnov delovnopravne zakonodaje in varnosti in zdravja pri delu. Izredno pomembno je namreč, da se usposabljanje izvede že pred začetkom izvajanja osebne asistencе, saj se na ta način uporabnike oziroma njihove zakonite zastopnike ustrezno podučijo in pripravijo na prevzemanje vseh obveznosti in dolžnosti, povezanih z uspešnim upravljanjem osebne asistencе ter aktivnim sodelovanjem pri samem izvajanju.

Vsebina programa usposabljanja je podobna vsebini usposabljanja osebnih asistentov, seveda prilagojena na vidik in dolžnosti uporabnika pri upravljanju z osebno asistenco.

Uporabnik in zakoniti zastopnik, ki uspešno zaključi usposabljanje, pridobi potrdilo, ki ga izda izvajalec.

K 19. členu:

19. člen določa postopek za uveljavljanje pravice do osebne asistencе tako, da uporabnik oziroma njegov zakoniti zastopnik vloži zahtevo za pridobitev pravice do osebne asistencе na pristojni center za socialno delo (v nadaljevanju CSD). Zahteva se poda na obrazcu, ki ga predpiše minister. V postopku pridobitve pravice do osebne asistencе mora pristojni CSD upoštevati mnenje komisije za osebno asistenco. O pravici do osebne asistencе odloči CSD z odločbo v največ tridesetih dneh.

V odločbi mora biti vpisan zakoniti zastopnik, če ga uporabnik ima, natančno mora biti opredeljena vrsta storitev osebne asistencе (npr. nega, spremstvo, gospodinjska opravila) glede na vrsto in stopnjo invalidnosti ter druge okoliščine, do katere je uporabnik upravičen, obseg, v katerem se zagotavlja osebna asistencа, prav tako se vpiše tudi uporabnikovega zaupnika, v kolikor ga ta potrebuje.

O pritožbi zoper odločbo centra za socialno delo odloči prisojno ministrstvo. Pri odločanju o pritožbi ministrstvo lahko pridobi novo mnenje komisije za osebno asistenco, v kateri ne sme sodelovati nihče od članov, ki je sodeloval pri oblikovanju mnenja na prvi stopnji.

K 20. členu:

Predlog zakona po zgledu Zakona o duševnem zdravju uvaja institut koordinatorja storitev v skupnosti. To je oseba, ki ga z namenom koordiniranja in organiziranja osebne asistencije za posameznega uporabnika določi pristojni center za socialno delo. Naloga koordinatorja je, da skupaj z uporabnikom oziroma njegovim zakonitim zastopnikom sodeluje pri oceni potreb uporabnika, pomaga uporabniku pri izbiri osebnega pomočnika in spremlja izvajanje osebne asistencije. Če koordinator storitev v skupnosti ne izpolnjuje več pogojev iz 21. člena tega zakona, center za socialno delo določi drugega koordinatorja.

K 21. členu:

Predlog zakona določa pogoje, ki jih mora izpolnjevati koordinator storitev v skupnosti. Mora imeti najmanj visoko izobrazbo zdravstvene, psihološke, socialne, pedagoške ali druge ustrezne smeri, opravljen izpit za koordinatorja storitev v skupnosti in da ni pravnomočno obsojen na nepogojno kazen zapora.

Koordinator storitev v skupnosti je zaposlen pri centru za socialno delo, ki ga tudi strokovno nadzira. Vsebinsko, pogoje in način opravljanja usposabljanja za koordinatorje določi minister, pristojen za socialno varstvo, sredstva za njihovo delo in usposabljanje pa se zagotavljajo iz sredstev ministrstva, pristojnega za socialno varstvo.

K 22. členu:

22. člen določa Komisijo za osebno asistenco, ki se imenuje pri prisojnem centru za socialno delo. Komisija odloča o zahtevi za pridobitvi pravice do osebne asistencije in je sestavljena iz treh članov in sicer strokovnjaka s področja socialnega varstva, strokovnjaka s področja zdravstvenega varstva in predstavnika uporabnikov. Komisijo imenuje pristojno ministrstvo, ki vodi seznam oseb za posamezno kategorijo. Člani so imenovani vsakič posebej na zahtevo pristojnega centra za socialno delo.

Delo in postopek imenovanja članov Komisije za osebno asistenco, stroške za njeno delo ter vsebinsko, pogoje in način opravljanja usposabljanja določi minister, pristojen za socialno varstvo.

Sredstva za delovanje in usposabljanje Komisije zagotavlja ministrstvo, pristojno za socialno varstvo.

K 23. členu:

Merila za določanje obsega storitve osebne asistencije, izraženega v urah osebne asistencije, se podrobneje opredelijo na osnovi obsega potreb po pomoči. Pri oceni potreb se določi obseg osebne asistencije, ki je v kombinaciji s pomožno tehnologijo, prilagoditvami življenjskega in delovnega okolja in načrtovanjem infrastrukture brez arhitektonskih ovir potrebna, da ima uporabnik enake možnosti izbire, kot jih imajo drugi državljani. Pri tem je treba predvsem upoštevati, da morajo uporabniki imeti možnost izpolniti vse družbene vloge, npr. v družini, soseščini in širši družbi, z vsemi pravicami in odgovornostmi, vključno z delitvijo dela v družini. Priznanje pravice do osebne asistencije ne sme biti pogojevano oziroma je neodvisno od ekonomskega stanja posameznika ali njegovih svojcev.

Za boljši vpogled v bivanjske in druge razmere, v katerih uporabnik živi, lahko komisija opravi obisk na domu, pri čemer se seznanj tudi z njegovo socialno mrežo. Komisija si pri ocenjevanju pomaga tudi z ocenjevalnim obrazcem o dnevni aktivnosti in potrebah, za katere uporabnik potrebuje pomoč ali jih sam sploh ne more opraviti. Pri ocenjevanju vrste, vsebine in obsega potreb koordinator in uporabnik oziroma njegov zakoniti zastopnik uporabljata standardiziran ocenjevalni obrazec o temeljnih, podpornih in socialnih dnevni aktivnosti, za katere uporabnik potrebuje pomoč ali jih sam sploh ne more opraviti. Gre za obrazce ocenjevanja, ki jih uporablja Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Tudi uporabnik oziroma njegov zakoniti zastopnik lahko z ocenjevalnim obrazcem in opisom tipičnega dne ter opisom dnevnih potreb naredi približno oceno tedenskih potreb po osebni asistenci, npr. dvigovanje, jutranja toaleta, potrebe med dnevom (hrana, wc, premikanje), večerna toaleta, asistenca pri gospodinjskih opravilih, asistenca na delovnem mestu, praktična pomoč pri negi otrok, spremstvo, bolezensko stanje, pomoč pri branju, komunikaciji,...

Kriteriji za dodelitev pravice do osebne asistenc se vežejo na oceno komisije za dodelitev pravice do osebne asistenc glede na dejansko potrebo po pomoči posameznika in ne glede na njegov status ali diagnozo. Kriteriji, po katerih se bo dodeljeval obseg pravice do osebne asistenc, bodo opredeljeni z dejanskimi potrebami posameznika, njegovim življenjskim stilom in aktivnostjo, nikakor pa ne s kategorijami, izhajajočimi iz diagnoz ali statusov (do storitve osebne asistenc morajo biti upravičeni vsi, ki izkazujejo potrebo po njej).

Izvajanje osebne asistenc pri uporabniku mora koordinator storitev v skupnosti preveriti vsaj enkrat letno oziroma tudi večkrat letno, če je to potrebno.

Uporabnik oziroma njegov zakoniti zastopnik mora pristojnemu centru za socialno delo in izvajalcu osebne asistenc sporočiti vsako spremembo, ki lahko vpliva na upravičenost do osebne asistenc, njen obseg ali obdobje prejemanja, takoj ko je taka sprememba nastala ali je zanjo izvedel (npr. sprememba stopnje uporabnikovih fizičnih zmožnosti, poklicne kariere, prehod iz doma svojih staršev v svoje lastno stanovanje, rojstvo otroka itd.). V primeru, da ta sprememba vpliva na širši obseg izvajanja osebne asistenc, se ponovno odloča o pravici do osebne asistenc.

Osebam, ki nameravajo zapustiti institucijo in zaživeti v svojem stanovanju, je potrebno omogočiti pridobitev osebne asistenc en mesec pred načrtovano preselitvijo. Podrobnejše kriterije za določanje obsega osebne asistenc se določijo s pravilnikom, ocena potreb pa ne sme biti odvisna od trenutno razpoložljivih finančnih sredstev, namenjenih osebni asistenci.

K 24. členu:

Ta člen določa način postavljanja cene storitve osebne asistenc, govorimo o ceni na uro, pri čemer vsota pokrije vse stroške, povezane z zaposlovanjem osebnih asistentov in stroške, povezane z izvajanjem osebne asistenc.

Stroški, povezani z zaposlovanjem osebnih asistentov, stroški dela in materialni stroški, so plače osebnih asistentov, vključno z vsemi izdatki in dodatki, ki izhajajo iz zakona, ki ureja delovna razmerja ali kolektivnih pogodb ter nadomeščanja v primeru zakonsko dovoljenih odsotnosti. Pri določitvi izhodiščne plače osebnega asistenta se upoštevajo primerljiva delovna mesta na področju socialnega varstva.

Stroški, povezani z izvajanjem osebne asistence so stroški izvajalcev osebne asistence (stroški dela in materialni stroški, povezani z izvajanjem upravno-administrativnih in računovodskih zadev, povezanih z vodenjem, spremljanjem, koordiniranjem in zaposlovanjem osebnih asistentov, poročanjem o porabi sredstev in usposabljanjem osebnih asistentov in uporabnikov), stroški koordinatorjev storitev v skupnosti ter stroški komisije za osebno asistenco.

Podrobnejša merila za določanje cene ure storitve osebne asistence določi s pravilnikom minister, pristojen za socialno varstvo. V ceno je potrebno vključiti stroške, povezane z zaposlovanjem osebnih asistentov: plačo, vključno s prispevki, povračilo za hrano in prevoz na delo ter regres za letni dopust, dodatke za minulo delo in delo v manj ugodnem delovniku, zavarovanje za nesreče pri delu, vključno z nadomeščanjem za čas bolniškega ali rednega letnega dopusta, stroške predhodnih in preventivnih zdravniških pregledov. V izračunu se upoštevajo tudi drugi izdatki, ki izhajajo iz Zakona o delovnih razmerjih ali kolektivnih pogodb, prav tako stroški, povezani z izvajanjem osebne asistence. Pri tem stroški izvajanja ne smejo presegati 15% celotnih stroškov za bruto plače osebnih asistentov z dodatki in stroškom nadomeščanja.

K 25. členu:

Člen določa financiranje osebne asistence, in sicer za vsakega uporabnika pristojni center za socialno delo na podlagi odločbe o pravici do osebne asistence opravi individualni izračun financiranja storitve osebne asistence. Kot viri financiranja se predvidevajo sredstva ministrstva, pristojnega za socialno varstvo v višini 40% cene storitev; sredstva Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije v višini 30% cene, in sicer so to sredstva za zdravstveno oskrbo, ki jih zavod avtomatično namenja upravičencem v institucijah. Menimo, da so do teh sredstev povsem legitimno upravičeni tudi uporabniki storitve osebne asistence, saj gre za posameznike s težkimi in najtežjimi oblikami invalidnosti, ki brez osebne asistence ne morejo preživeti in živeti izven specializiranih institucij ali zavodov. Predvidena sredstva občin glede na stalno prebivališče uporabnika v višini 20% cene. Predvidena sredstva Javnega jamstvenega in preživninskega sklada v višini 10% za vzpodbujanje in omogočanje zaposlovanja invalidov.

Sredstva bodo tako transparentna, saj bo izračun za vsakega posameznika posebej in bo namembnost ter sledljivost popolna, tako tudi odgovornost in možnost odškodnine oz. povračila nenamensko porabljenih ali zlorabljenih sredstev iz tega naslova.

K 26. členu:

Predlog zakona za zbiranje, shranjevanje, posredovanje, uporabo in drugo obdelavo podatkov, vsebovanih v zbirkah podatkov, ki so potrebni za izvajanje osebne asistence, napotuje na uporabo določb zakona, ki ureja varstvo osebnih podatkov, razen v primerih, ko predlog zakona določa drugače.

Predlog zakona tudi dopušča, da se za namen načrtovanja vrste in obsega storitev osebne asistence in spremljanja doseganja kazalnikov uspešnosti lahko obdelujejo podatki v anonimizirani obliki.

Ministrstvo, pristojno za socialno varstvo, vodi register izvajalcev osebne asistence in evidenco uporabnikov osebne asistence.

Predlog zakona dopušča tudi možnost, da si izvajalci osebne asistence, centri za socialno delo in pristojno ministrstvo brezplačno izmenjujejo podatke, potrebne za izvajanje s predlogom zakona opredeljenih nalog.

K 27. členu:

Ministrstvo, pristojno za socialno varstvo, vodi register izvajalcev osebne asistence. Vpis v register se izvrši na podlagi odločbe o vpisu v register. Register je namenjen boljši preglednosti nad izvajanjem osebne asistence, hkrati pa bo tudi v pomoč uporabnikom pri izbiri izvajalcev. Register osnovnih podatkov izvajalca vsebuje zaporedno številko izdane odločbe o izvajanju osebne asistence, naziv in sedež izvajalca osebne asistence, ime odgovorne osebe in pravni status izvajalca, kontaktne podatke izvajalca datum začetka izvajanja osebne asistence, datum izbrisa in številko ter datum odločbe o izbrisu iz registra izvajalcev osebne asistence. Register je javen.

K 28. členu:

Evidenco uporabnikov osebne asistence vodi pristojno ministrstvo. Namen je spremljanje števila uporabnikov osebne asistence, evalvacija učinkov osebne asistence, načrtovanje razvoja ukrepov, finančnih obveznosti zavezancev in izvajanje tega zakona.

Evidenca uporabnikov osebne asistence vsebuje osebne podatke uporabnika osebne asistence (ime in priimek, EMŠO, naslov stalnega oziroma začasnega prebivališča, rojstni podatki, naslov nudenja osebne asistence, ime in priimek zakonitega zastopnika, če ga le-ta ima), številko in datum izdaje odločbe o priznanju pravice do osebne asistence, datum pričetka ter prenehanja izvajanja osebne asistence, storitve osebne asistence, ki se mu nudijo, odobrene ure osebne asistence, podatki o izvajalcu, ki mu nudi osebno asistenco.

Podatki iz evidence uporabnikov osebne asistence se hranijo eno leto po preteku pravice do osebne asistence, po preteku roka pa se anonimizirajo.

K 29. členu:

Predlog zakona predvideva več vrst nadzora, ki ga bodo izvajali različni izvajalci. Računsko sodišče Republike Slovenije bo v skladu s svojimi pristojnostmi izvajalo finančni nadzor. Ministrstvo, pristojno za socialno varstvo, bo izvajalo strokovni nadzor nad izvajalci osebne asistence. Nadzor izvedbenega načrta izvajata pristojni center za socialno delo in izvajalec osebne asistence.

Za strokovni nadzor po tem zakonu se uporabljajo določbe zakona, ki ureja inšpekcijski nadzor, in zakona, ki ureja inšpekcijski nadzor na področju socialnega varstva, če ta zakon ne določa drugače.

K 30. členu:

V 30. členu predloga zakona so določene globe za prekrške uporabnikov, kadar le-ti v postopku pridobivanja pravice do osebne asistence navajajo neresnične podatke oziroma ne sporočijo podatkov, na podlagi katerih jim pravica do osebne asistence preneha oziroma se spremeni.

K 31. členu:

Globe, določene v 31. členu predloga zakona, se izrečejo fizičnim osebam, ki izvajajo storitve osebne asistencije, čeprav niso izvajalec osebne asistencije po tem zakonu. Prav tako se kaznuje pravno osebo, če ni vpisana v register izvajalcev osebne asistencije, pa opravlja to dejavnost. Kaznuje se tudi namerno neupravičeno pridobitev materialne koristi na podlagi sporočanja neresničnih podatkov pristojnemu ministrstvu.

K 32. členu:

Prehodna določba določa roke za izdajo podzakonskih aktov. Vse izvršilne predpise iz tega zakona mora pristojni minister izdati najkasneje v šestih mesecih po uveljavitvi tega zakona.

K 33. členu:

Seznam oseb, ki bodo sodelovale pri delu komisije za osebno asistenco, mora vzpostaviti pristojni minister do začetka uporabe tega zakona, ko bodo centri za socialno delo pričeli izdajati odločbe o pravici do osebne asistencije in bodo pri tem potrebovali tudi mnenje komisije.

K 34. členu:

Če je uporabnik uveljavil osebno asistenco pred dopolnjenim 65. letom starosti oziroma jo je že koristil pred uveljavitvijo tega zakona preko katerega od že obstoječih verificiranih socialnovarstvenih programov, jo lahko koristi tudi potem, ko dopolni to starost. V tem primeru se ponovno oceni potreba po osebni asistenci in odloči o tej pravici.

K 35. členu:

Do začetka uporabe zakona se storitve osebne asistencije sofinancirajo iz javnih sredstev na podlagi razpisov.

K 36. členu:

Ker materija predloga zakona zajema tudi pripravo oziroma izdajo pravilnikov, brez katerih pravica do osebne asistencije ne more zaživeti, njihova izdaja pa terja nekaj časa, je kot dan uveljavitve zakona predlagan petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, njegova dejanska uporaba pa se začne s 1. januarjem 2017.